

2035. 804 (8)

DE
FEUDORUM ORIGINE.

DISSERTATIO
INAUGURALIS HISTORICO - JURIDICA

QUAM

JURE CONSULTORUM ORDINIS

IN ACADEMIA

GEORGIA AUGUSTA

CONSENSU ET AUCTORITATE

PRO SUMMIS

IN UTROQUE JURE HONORIBUS RITE
CONSEQUENDIS

SCRIPSIT

OTTO JACOBI

BILEFELDENSIS.

BEROLINI,
TYPIS TROWITZSCH ET FILII.
MDCCCXXV.

<36635310430010

S

<36635310430010

Bayer. Staatsbibliothek

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ILLUSTRISSIMO ET DOCTISSIMO

V I R O

GUSTAVO HUGONI

EQUITI GUELPHICO I. V. D.

REGI A CONSILIIS JUSTITIAE SANCTIORIBUS JURIS PROFESSORI
IN ACADEMIA GEORGIA AUGUSTA ORDINARIO, CASANENSIS
UNIVERSITATIS MEMBRO HONORARIO ORDINI ETHICO,
POLITICO LITTERARUM COMMERCIO CONJUNCTO, VILNENSI
UNIVERSITATI SODALI ETC. ETC. ETC.

PROMOTORI SUO REVERENDISSIMO

HASCE STUDIORUM SUORUM
PRIMITIAS

UTINAM FRONTE EXPLICATA ACCIPIAT

D. D. D.

AUCTOR.

— Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τοῦ γένει ἡμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν,
(διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν πολιτικὴν τέχνην) Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα
εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι
τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία,
τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις; πότερον
ὥς αἱ τέχναι νενέμηνται εἰς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς
ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ
αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντα νείμω;
ἐπὶ πάντα ἔφη ὁ Ζεὺς, καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν
γένοντο πόλεις, εἰ ολίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων
τεχνῶν· Καὶ νόμον γε θές παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνά-
μενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὥς νό-
σον πόλεως.

PLAT. PROTAGOR, c. 35.

Vitia et Errata.

Pag. 14	lin. 23	legas	dūntaxat	pro durataxat
— 16	— 15	—	excitant	— excitent
— 20	— 23	—	vocatur	— vocetur
— 21	— 15	—	iniuria	— iniurio
— 23	— 9	—	curarent	— curabant
— 23	— 16	—	reipublicae	— republica
— 25	— 1	—	cognoverant	— cognoscerant
— 27	— 4	—	consulant	— consulent
— 29	— 6	—	cuilibet	— quolibet
— 32	— 4	—	Struvius	— Stuvius
— 35	— 1	—	ut	— quin
— 37	— 11	—	ipse	— ipsae
— 39	— 1	—	quos	— quas
— 42	— 20	—	quorum fere sola	— cuius fere solius
— 45	— 7	—	quam	— ut
— 45	— 9	—	Wisigothi	— Wisigothae
— 49	— 10	—	implorantes	— implorati
— 58	— 27	—	idoneum	— idoneam
— 60	— 11	—	non dissimulem	— dissimulem
— 68	— 7	—	feudorum	— a feudis
— 69	— 28	—	in nostram	— nostram
— 70	— 20	—	venerint	— invenerint
— 78	— 8	—	pagos	— pagis
— 87	— 14	—	praetereundum	— praetereundam

PROOEMIUM.

Legenti mihi nuperrime fortuito magis quam consulto, nonnullas, virorum doctorum hac de disciplina optime meritorum de feudorum origine disquisitiones, cum in nulla fere juris doctrinae parte magis diversae esse possint opiniones, operae pretium facturus mihi videbar, si hisce quaestionibus conarer respondere. Et quamquam ab initio hoc mihi proposui, ut materia ex jure civili potius electa, *de conditionibus* scriberem, id quod vir quidam doctissimus suaserat, qui iam per aliquot annos doctrina et ingenio aequae pollens mihi praecedit: mutato tamen, ut fit, consilio primo, cum hoc temporis momento historiae Germanicae studio maxime operam navarem, hoc in futurum tantum protuli, illud primum perficiendum statui. Ceterum quae uberius exposui paucis verbis comprehendam. — Magnum

discrimen est, utrum de feudis ipsis, quorum in consuetudinibus feudorum mentio fit, an de principiis et causis proximis eorum disputetur? quod discrimen, cum a plurimis J. Consultis non satis distincte et accurate factum esset, a fonte rem derivandam suscepi, et primum de principiis et primis feudorum vestigiis, deinde de proximis eorum causis et de verosimili eorum initio disserui.

Testatum quidem omnibus volo, nihil aliud mihi propositum fuisse, quam ut sine cujusquam offensione, etiam si huic studiorum generi minus suffecerim, mihi tamen ipsi profuisse aliquid, dicerer. Te autem Hugo, J. Consultorum decus, etiam atque etiam rogo, ut, qua me humanitate in discipulorum Tuorum numerum recipere dignatus es, eadem hasce meas primitias, quae in nulla re magis quam in Tui nominis auctoritate nixae, in publicum prodeunt, Tibi accipiendas putes.

O. JACOBI.

Scrib. Berol. Cal. Sextilis.
MDCCCXXV.

DE FEUDORUM ORIGINE.

§. 1.

Permulta et varia de feudorum origine scripta sunt, et quidem a viris Jure Consultorum ordinis optime meritis, immo in perscrutanda nostra re, tanto saepissime investigandi studio, tantaque eloquentia, ut nonnulli usque ad tempora Israelitorum descendant, neque paullum abest, quin jam in mundi creatione, prima infeudationis vestigia quaerenda esse contendant, cum Adamus paradisum beneficii lege a Deo accepisset ¹⁾.

1) Sic Joannes *Niellius*, Vesalius J. C. in disputatione feudi I. th. 1. ex genesi cap. XV.

Reyherus, Kiliensis J. C. in diss. de feud. orig. et libris imprimis de codice Mercutiano, qui putat, terram Canaam a domino posteris Jacobi tanquam feudum, et

in illo dominium saltim utile, non directum, concessum fuisse.

cf. *Gebauer* de feud. orig. §. 4. in *Jenichen* thes. jur. feud. I. p. 475.

§. 2.

Alii apud Romanos primas feudorum origines esse petendas, scripserunt, alii ad Gal-
lorum soldurios descenderunt, quorum pri-
mam J. Caesar mentionem fecit, neque quid-
quam facile majore studio ac diligentia tra-
ctari potest, quam diversae hae opiniones,
diversissimis argumentis suffultae, ad lucem
prodierunt. Quod si hominibus veritatis
omnino tanta cura esset, eo magnitudinis pro-
cederent, ubi pro mortalibus gloria divina
aeterni fierent.

Ut nonnullas praecipuarum opinionum brevibus ver-
bis exhibeam.

1. *Gregorius Holoander* feudorum origines a Ro-
manis militiis derivat. i. e. ab officiis publicis et prae-
fecturis, quae in jure *militiae* appellantur. Hujusmodi
autem militiae officiaque publica, primum militibus ad
vitae tempus adsignata, post autem et filiis eorum here-
dibus concessa sunt, ita ut maximam similitudinem cum
feudis militaribus habere videantur, quo magis etiam
in jure feudali vasallus saepe militis appellatione de-
notetur.

Sic. Plin. ep. 32. 34.

Qui de Rom. Beneficiariis refert, eos a publicis aliorum officiis ex. c. a fodiendo, vallando, lignum et foenum aquamve adducendo aliisque ejusdem rei muneribus liberatos fuisse.

2. *Jacobus Cujacius* sua aetate princeps. L. VIII. Obs. XIV. de feud. orig. — Vasallos ex hominibus, i. e. ex servis, oriri facit. Sunt enim primis temporibus actores et custodes possessionum et quasi precarii possessores, qui coeperunt perpetuo jure possidere, quod quasi precario possederant. Nomen mansisse hominum, res et conditiones tenendi possessiones esse mutatas.

cf. Jenichen thes. jur. feud. I. p. 534.

Ut homines autem pro servis accipiantur multi loci exstant.

fr. 35. de leg. et fideic. (D. 30, 1.)

Si heres alienum *hominem* dare damnatus sit, et hic a domino manumissus sit, nihil ex hoc legato debetur.

et. pr. fr. 37. eod.

fr. 48. §. 6. de aedil. edict. (D. 21, 1.)

Non solum de Mancipiis sed de omni animali hae actiones competunt, ita ut etiam si usumfructum *in homine* emerim, competere debeant.

pr. T. de leg. Aquil. (4, 3.)

L. 1. C. Theod. de conductoribus et *hominibus* domus Augustae.

L. unic. C. Theod. quod jussu (2, 31.) fr. 11. §. 1. de evict. et dupl. stipul. (D. 21, 1.) et centies.

3. *Guilhelmus Budaeus* feudorum origines ab illa, Romanorum clientum erga patronos, observantia et fide patronorum, erga clientes derivat. Vasallos esse clientes, clientelam observantiam et obsequium quod homagium dicimus, sed hac de re plura disputabimus.

4. *Hieronymus Gundlingius* denique in suo trac-

tatu: Abhandlung vom Ursprung der Lehen und kurze Erläuterung über die fundos militares u. limitrophos der Römer etc.

cf. Jenichen thes. jur. feud. I. p. 368 et seq.

Ad agros limitrophos et fundos militares Romanorum descendit et argumenta sua capit.

ex fr. 11. de evict. (D. 21, 2.)

Lucius Titius praedia in Germania trans Rhenum emit et partem pretii intulit: cum in residuam quantitatem heres emptoris conveniretur, quaestionem retulit dicens: has possessiones ex praecepto *principali partim distractas, partim veteranis in praemia adsignatas* etc.

et ex l. 1. C. Th. de terris limitaneis (7, 15.)

ex l. 2 et 3. C. de fundis limitrophis (11, 59.)

cf. Hugo. jus civ. Antej. I. p. 526.

Denique ex Νεαρχῶ Νομοθεσίᾳ περὶ τῶν στρατιωτικῶν, in qua imperator Constantinus Porphyrogeneta de fundis militaribus plura constituit.

Copiose totam rem *Lampridius* narrat et *Flavius Vopiscus* in Probo c. XVI.

Veteranis omnia illa, quae angusta adeunt Isauriae loca, privatis donavit: addens, ut eorum filii ab anno octavo decimo, mares durataxat ad militiam mitterentur.

Sic Gundlingius putat, Germanos ea instituta accepisse, sic Odoacrum et Theodoricum reges ea coluisse, et a Theodorico praecipue satis notum sit, quomodo Germanos suos, Romanis adsimilare studuisset, adeo ut ipsos ludos Circenses celebrasset.

cf. *Antonius Pagi* ad an. 400. n. 3. Tom. II. p. 495 in critica sua de Baronio.

Theodoricus enim, quae a postremis caesaribus in Italia regnantibus fieri mos erat, retinuit, eumque decennialia exhibuisse ostendunt ludi Circenses Romae ab eo editi, ac ejus triumphus cum iisdem solenniis ex more Romanorum celebratus. —

Clodovaeus autem non minus omnia ea observasset propterea quod Anianum, quendam Romanum, in omnibus majoribus rei publicae rebus consulisset, quin ipse principem sese Romanum scripsisset et ab imperatore Anastasio consulis titulum impetrasset. Quid magis? in ipsis Cassiodori formulis beneficiorum mentionem fieri, quae posthac a Germanis feuda appellata sint.

cf. *Cassiod.* L. XII. for. V. p. m. 391. De beneficiis autem Odoacro et Theodorico regibus; *Procopius* L. 1. hist. Gothor. narrat.

Erat barbarorum unus Odoacer nomine imperatoris satellitio accensus, qui se praestitutum petita promisit, si per ipsos imperio potiretur. Cum in modum jus summum adeptus esset, imperatori non ultra nocuit, quam quod in privati ordinem eum redactum, post id haberet, tertiaque parte distributa, barbaros eo beneficio ita sibi devinxit, ut X per annos imperium tenuerit.

Sub Theodorico autem rege, quam partem agrorum Odoacri milites possederant, inter se Gothi partiti sunt.

Contra illam Gundlingii sententiam.

cf. Muratorium de allodiis vassis, vasallis, beneficiis etc. in Jenichen thes. jur. feud. III. p. 244.

Attamen ne sic quidem justam tenemus feudorum imaginem. Romanorum quippe beneficia fuere aut agri dono dati militibus, directo dominis jure minime reservato.

Aperte Lampridius ait: *donavit*, aut etiam praefecturae fuerunt, quamdiu sinebat princeps duraturae. Idem Lampridius in Alexandro: dabat haec in beneficiis, quae famam ejus non laederent, bona privatorum etc. praepositorum locorum civilium etc. administrationes etc. — Denique Romanorum beneficia conjunctam minime habuerunt jurisdictionem: qua re vera donati sunt postea vasalli.

Sed meum non est, ut diversas illas sententias de-

nuo recensendas suscipiam, cum jam satis a viris doctissimis explosae sint, et rejicio eos, qui accuratius aliquid hac de re legere cupiant, ad egregium *Gebaueri* tractatum c. 2. de orig. feud. Germ.

in *Jenichen thes. jur. feud.* I. p. 486 et *Speneri* diss. de primis vestigiis feud. in *Jenich. l. c.* I. p. 416.

§. 3.

Alii demum in eo quidem omnes consenserunt, ut feudorum origines apud solos Germanos quaerendae sint, sed hoc in dubium vocarunt, utrum Germanis in universum¹⁾, an singulis eorum nationibus feudorum inventio tribui possit, quorum nonnulli Francos²⁾, alii Gothos³⁾, alii Longobardos⁴⁾ alii denique Saxones⁵⁾ auctores feudorum excitent.

Equidem pro viribus, ex principiis antiquissimi nostrae gentis reipublicae status, rem deducendi, periculum faciam.

1) cf. *Muratorium* de allodiis vassis, vasallis, beneficiis etc. in *Jenichen thesaur. jur. feud.* III. p. 241.

Ea igitur sententia praeferenda omnino mihi creditur, quae a Germaniae populis feudorum originem arcessit. — Sic *Struvius* in *syntagm. jur. feud.* I. 3, 3. feudorum conditiones jam in illa *Taciti*, de insigni comitum ergo principes fide ac observantia, narratione, reperire sibi videtur, cui *Heineccius* accedit *hist. jur. civ.* L. II. de orig. et progr. jur. Germ. §. 4. Not. *).

Fere nullius momenti est, quod ex Huberi recensione in digressionibus suis elucet, ut apud Frisiones usque ad Friederici III. tempora nulla feuda in usu fuissent, sed primum a Saxonibus ibi introducta sint.

Idem hoc *Spelmannus* in diss. de origine, incrementis, propagatione et conditione feudor. militar. in Anglia refert *), ibi ad usque Guilhelmi conquistoris tempora, feuda propria plane ignota fuisse.

*) Reperitur haec dissertatio in Spelmanni operibus posthumis, quae anno 1698 Londonii, in folio edita sunt.

Sed conferas cum illa dissertatione:

Nicolson de jure feudali veterum Saxonum, in Jenichen thes. jur. feud. Tom. III. p. 1018.

2) Inter eos J. Ctos qui singulis Germanorum nationibus feudorum origines adscripserunt, maxime laudanda est egregia *Thomasii* diss. de orig. feud. in Feud. Thomas. qui, postquam omnes alias sententias recensuit et refutavit, solos Francos feudorum fundatores nominat; tamen in eo fines excedit, ut ne minimum quidem moribus ac consuetudinibus priscorum Germanorum tribuat.

3) *Bignonius* contra ad Lib. 1. Marculfi form. XII. p. m. 895 apud Gothos feud. initia quaerit, licet non ignoret, a regibus tunc quoque in proprietatem feuda data esse. Tamen in hoc Marculfi capitulo de donatione tantum inter virum et uxorem sermo est, et subsequens form. XIII, quae iterum de munere aliquo regiae liberalitatis loquitur, agit de proprietate ex hac largitate translata.

4) *Petrus Heigius* tandem primas feudorum origines Longobardis, post hos Francis, aliisque Germaniae populis tribuit.

Quem secutus est Ritterhusius partit. feud. L. I. p. 65.

5) *Nicolson* de jure feudali veterum Saxonum in Jenich. thes. jur. feud. tom. III. p. 1018 et 1019 et seq. qui Gragium et Spelmannum in eo vituperat, ut jus feudale cognatae scilicet originis cum Anglo-Saxonico, natum in Gallia Cisalpina ferant; et a Guilhelmo conquistore primum ex Normannia in Britanniam advectum fuisse, cum tamen a Scotis primum datum sit, Scoti autem hoc ab Anglo-Saxonibus, ut proavis suis transmari- nis accepissent.

§. 4.

Primum si de feudorum origine quaeritur, id statuendum duco, quod, ut solet, a plurimis, et praecipue in jure nostro fere nihili aestimatur, in quo, nisi a doctioribus fortasse, non legis alicujus origines et causas auspicantur, sed plerumque verba legis satisfaciunt, et turba gratias agit, si haec verba ex consuetudine interpretari possunt: ne quid nimis! Quod agnoscit glossa, agnoscit forum. Quod superest excluditur.

Sed origines non sunt rerum initia, si sub initio factum quoddam intelligitur. Origines fortasse extra omnem intuitum, ut videre nobis non liceat, unde fons pullulantes undas recipiat, sed ratio nos docet simplicem rerum connexum, cum rem ipsam intueamur,

et experientia confirmat et historia cognitionis viam aperit.

Hoc autem ex sententia omnium recentiorum, quod jam supra admonebam; ut Germanis solis instituta feudalicia tribuantur, et nemo est, qui adhuc dubitet, tam publica quam feudalicia jura, unicam veramque lucem non nisi ex patriae antiquitatibus sortiri.

Sic Hermannus Conringius in praef. ad Taciti libellum de mor. Germ.

„Erat mihi, scripsit, quamvis juveni, omnino jam tunc „persuasum ad solidam perfectamque ejus etiam, quae „nunc superest, Germanicae reipublicae notitiam, plurimum conducere: illam non tantum a Carolino Francorum aevo, quando primum haec imperii civitas evaluit, „sed et ab antiquissima retro memoria rei nostrae omnis „publicae privataeque factam repetitionem.“ — Et hoc quoque in fere omnes Europae civitates extendit, quippe quarum instituta maxime a Germanicis nationibus condita sint, plurimumque etiam hodie moris prisci retineant.

Sed quis etiam nostra aetate haec adhuc in dubium vocaret, cum omnia dudum ex doctrina excellentissimorum virorum sic illustrata sint, ut vix dici possit, utrum magis eorum ingenio, an simplici veritati, nox dissipata sit et clara lux victoriam reportavit. Historiam autem nemo modestius laudare potest, quam vetus scriptor Romanus aequae arte ac ingenio pollens, si ait: „Ceterum „ex aliis negotiis quae ingenio exercentur, in primis „magno usui est, memoria rerum gestarum cujus de

„virtute, quia multi dixere, praetereundum puto.“ Sall Jug. c. IV.

§. 5.

Sed priusquam hujusmodi rei initium expediam, pauca supra repetam, quo ad cognoscendum omnia illustria magis magisque in aperto sint. Ea maxime ex causa, liceat mihi et etiam aliorum populorum instituta obiter repetere, non eo quidem animo, ut illas jamjam satis ab aliis refutatas opiniones denuo refutandas suscipiam, sed quo magis discrimen illorum a vetustissimis Germanorum consuetudinibus eluceat, et quod modo dicebam, hae tanto magis illustrentur.

§. 6.

Fuere qui jus clientelare Romanorum cum institutis feudalibus comparaverunt, neque solum comparaverunt, sed idem esse dixerunt¹⁾: Qui tali modo concluderunt. — Sunt vasalli speciali quadam fidelitate et reverentia dominis suis obligati; sic clientes ex primo Romuli regis instituto, omnem fidelitatem ac reverentiam²⁾ patronis debuerunt, sic clientela, observantia illa est et obsequium quod homagium vocetur. Quid esse discriminis?

Ex tali conditione feudorum instituta originem cepisse. — Nullius in hac mea disputatione momenti est, utrum Romulus primus Romanorum rex, institutum patronatus ex actu regiae potestatis introduxerit, an ex recentiore quadam sententia inter populum victorem et victum suabtesponte hoc sese formaverit; satis est ostendisse, clientes et patronos speciali quidem fide in vicem sibi obstrictos fuisse, tales autem conditiones longe aliis principiis niti quam principia juris feudalis.

1) Sic Antonius Dadinus Altessera de feudis Gallicae c. 1.

2) Aen. VI. 605 ubi Virgilius crimen: parentem atroci injurio laedere, crimini fere innexa fraude clientem decipere haud anteposuit.

Hic quibus invisi fratres, dum vita manebat

Pulsatusque parens, et fraus innexa clienti

Aut qui divitiis soli incubuere repertis etc.

Est patroni, omni ope ac consilio clienti auxilium parare, in rebus juridicis eum defendere, adjuvare, tueri omniaque ea facere, quae parens liberis faciat.

Cliens autem omnem patrono debet reverentiam, adeoque ei obligatus est, ut si necessitas urgeat, omni ope et vita ipsa, ei subveniat.

Sic patroni summus honos est, quam plurimos et virtute sua sibi acquisitos clientes colere.

cf. Hor. ep. II. v. 103.

Romae dulce diu fuit et solemne reclusa

Mane domo vigilare, clienti promere jura etc.

§. 7.

Denique si hoc verum, quod maxime veritati accedit: diversas duas gentes Romae convenisse, et victores victis quidem jugum imposuisse, sed ita ut quaeque gens jura sua colat, tamen familiari quodam nexu in vicem sibi conjuncta sit; victores autem praecipua quadam dignitate fruantur et prae ceteris majore honore habeantur, quod rei natura docet: quid aptius esse poterat, quam quod tali modo victi et victores clientelari hoc nexu, sanctiore quodam vinculo colligentur, et patroni laesa clientum jura tueantur, et clientes per omnem vitam specialem patronis reverentiam et obsequium, auxiliumque deberent.

Hic autem testem praecipue habere mihi videor Sallustium qui in libello suo, quem de Catilinae conjuratione scripsit, nonnulla de prima Romanorum origine memoriae tradidit, quidque verius nosmetipsi conjicere possimus?

Sall. Catil. c. IV.

„Urbem Romanam, sicuti ego accepi, condidere atque habuere initio Trojani, qui Aenea duce profugi,

„sedibus incertis vagabantur, cumque his Aborigines, genus hominum agreste sine legibus sine imperio liberum, atque solutum. Hi postquam in una moenia convenere, dispari genere, dissimili lingua, alius alio more viventes, incredibili memoratu est, quam facile coaluerint.“—

Sic quoque factum est, ut statim ab initio jus apud Romanos omnium maxime populorum excultum est, et audacia in bello, in pace aequitate seque remque publicam curabant. Neque haud secus de imperio Romano, priore illo tempore ac de optimo et justissimo Sallustius loquitur, post autem, ubi contagio invasit civitas immutata, et imperium crudele intolerandumque factum.

§. 8.

In jure igitur praecipue, clientum illa ergo patronos suos conditio constitit, eosque eo firmiore vinculo obstrixit omnique re publica profuit: et si quidem lege XII tabular. publica praecipue jura in unum conjecta fuerunt, tamen prior conditio non sublata est, cum plebeji semper patriciorum auxilio¹⁾ egerent, et patriciorum auctoritas clientum numero augeretur. Sic quoque accrescentibus in diem Romanis rebus, totae civitates et provinciae in praesidium sese dederant illustrium Romanorum, non alia ex causa, quam ut jura eorum ab illis defendantur atque ipsae tuitione eorum nixae, patronos colant.

Sic Sicilia in Marcellorum ²⁾, Allobroges ³⁾ in Fabiorum, Bononienses ⁴⁾ in Antoniorum praesidio fuere.

1) Quis nesciat priscis Romanorum temporibus, fastorum indicationem apud solos pontifices, eos autem non nisi ex patriciorum genere creatos fuisse, ita ut si quis scire vellet, utrum *lege agere* aliquo die, an *judiciale negotium* obire ei liceat, a pontificibus responsionem accipiat; quod postea sublatum est cum Cn. Flavius fastos publice exposuisset.

cf. Hugo R. R. G. ed. IX. p. 85 et 86.

cf. §. 6 et 7. de orig. juris (D. 1. 2.)

De jure pontificio Romanorum quod valde obscurum.

cf. Cic. de orat. III. 33. et de legg. II. 19. Cic. de Cluent. II. 19. de sacris. A Gellius 7. 8. Sall. Catil. c. IX.

2) *Cic. in Caecil.* IV. et princ. eodem. Scit is quem adesse video C. Metellus, scit is quem adesse video Cn. Lentulus Marcellinus quorum fide atque praesidio sicuti maxime nituntur, quod omnino Marcellorum nomine tota illa provincia adjuncta est.

Cic. in Verr. III. 18.

Quorum quanti conventus ad Marcellos antiquissimos Siciliae patronos.

3) *Sall. Cat.* c. XLI.

Sed Allobroges diu in incerto habuere quidnam consilii caperent. In altera parte erat aes alienum, studium belli, magna merces in spe victoriae: at in altera majores opes, tuta consilia: pro incerta spe, certa praemia.

Haec illis volventibus tandem vicit fortuna rei publicae. Itaque Q. Fabio Sangio cujus patrocinio civi-

tas plurimum utebatur, rem omnem, uti cognoscerant, aperiunt.

4) *Suet. Aug. c. XVII.* Remisit tamen hosti iudicato necessitudines amicosque omnes, atque inter alios C. Sositum et T. Domitium; tunc adhuc coss. Bononiensibus quoque publice quod *in Antoniorum clientela* antiquitus erant gratiam fecit conjurandi cum tota Italia pro partibus suis.

§. 9.

Aucta sunt jura patronatus ¹⁾ manumissionibus eo quod quisque libertus familiari quodam nexu manumissori suo obligatus erat, quod maximi momenti erat in jure civili privatisque rebus, cum patronis legitimum jus succedendi competeret ²⁾, si intestatus et nullo sibi suo herede relicto libertus decesserat, praeter alia munera et dona, quae libertus debebat: et si quidem ex recentiore quadam sententia ³⁾ discrimen factum est inter clientes patriciorum et plebem, cum patres Etruscorum cum plebe Latinorum coaluerint; tamen hoc dubitari nequit, quin libertus respectu patroni, non in alia, quam cliens respectu patricii, conditione fuisset. Sed haec in medio relinquamus ne longius ab incepto traheret.

1) Non omnia hoc loco referre possum quae si vellem accurate et diligenter exponere, proprius libellus

mihi esset scribendus, quamquam ex mea sententia haud facile quidquam in nostra disciplina dignius esse possit, quo studio ac labore tractetur.

2) Patroni etiam eorumque liberi ex consequentia XII. tabul. legitimi tutores habebantur.

cf. Gaj. I. §. 165.

Sic quoque manumissori legitima tutela competebat, eo tamen discrimine, ut eorum liberi non legitimi sed fiduciarii tutores habebantur, neque in jure cedere tutelam poterant manumissores, ut agnati, cum ipsi se oneri subiecissent.

cf. Gaj. I. §. 168 et 172.

Ulp. XI. 5.

Ceterum de jure patroni in liberti hereditatem, et quomodo jura illa ex edicto praetoris aucta sunt.

cf. Gaj. III. 40 — 53.

Eodem modo libertus patronum pro modo facultatum alere tenebatur si is ad egestatem vergeret.

cf. Paul. rec. sent. II. 32. 1. de operis libertor.

Egentem patronum libertus obligatione doni, muneris, et operarum solutus alere cogendus est pro modo facultatum suarum.

cf. etiam fr. 5. §. 18. et fr. ultim. D. de agnosc. et alend. lib.

Solent judices cognoscere et inter patronos et libertos, si alendis his agatur etc.

et §. 19. eod.

Alimenta autem pro modo facultatum erunt praebenda, egentibus scilicet patronis.

3) De aliorum sententia.

cf. Hugo R. R. Gesch. ed. IX. p. 64 l. 10.

§. 10.

Quae longe alia autem apud Germanos comitum erga principes conditio! non ut jura illorum a principibus defendantur principesque comitibus consulent, non ut ea causa comites specialem, ut veris patronis, principibus deberent obsequium et reverentiam: bella gerunt comitesque principes in bella sequuntur. Ut duae praecipue Germanorum illae artes ¹⁾ fides ac fortitudo, sic quoque magna comitum aemulatio quibus primus apud principem suum locus, et principum cui maximi et acerrimi comites. Unusquisque sui ipsius patronus est, et securitas omnium in fidejussione posita; quodque ibi plus valuerunt boni mores quam alibi leges, etiam legibus opus non fuit, sed consuetudine in tam incorrupta civitate, jus boni aequique servatum, et fides religiosissime a comitibus observata est atque levissima ejus violatio summam traxit infamiam.

1) Sic legati Frisii in Pompeji theatro exclamarunt nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse.

Quae vox comiter ab omnibus accepta etiam principis approbationem meruit.

cf. Tac. Ann. XIII. c. 54.

§. 11.

Et etiam si de Gallorum institutis legimus, quae J. Caesar in commentariis suis de bello Gallico scripsit¹⁾, ubi de ambactis clientibusque Gallorum loquitur, qui sese equitibus, ut quisque eorum genere, copiisque fuerit amplissimus, adjunxerint, ita ut plerique doctores apud Gallos prima feudorum vestigia quaesivisse, haud inepti sibi visi sunt. Quis si animo integro conditiones illas inspicat, et mores consuetudinesque Gallorum et cultum deorum a cultu Germanorum longe absimilem, quis si omnia illa comparaverit, adhuc sibi persuadeat, illic de arcana illa Germanorum fide ac reverentia esse sermonem, neque omnia in armis et versutia potentum posita, et exinde aeterna illa bella et discordiae, exinde dolosus et infidus Gallorum animus, vel ex animo hoc, illi mores? Duo tantummodo genera sunt numero aliquo atque honore Druides et equites, plebes paene servorum loco habentur. Druides qui de omnibus controversiis publicis privatisque discernunt, praemia poenasque constituunt; sacrificia curant, quibus nisi inter eos ipsos cum ce-

teris omnibus nullum dissidium, nulla communicatio.

Equites qui bella gerunt et de primatu contendunt, eorumque ut quisque potentissimus est, viles ambactorum clientumque turbas habent, quae vires suas ac arma quolibet vendunt, quae fidem non cognoscunt et pietatem ac reverentiam. Germani autem multum ab hac consuetudine differunt; nam neque Druides habent qui rebus divinis praesunt, neque sacrificiis student, et deorum numero eos solos ducunt, quos cernunt, et quorum aperte opibus juvantur.

Etiam agriculturae non student nec liberos ac nobiles jure libertatis dignoscas. Omnes armati conveniunt et de rebus omnibus in publicis conciliis constituunt.

Quin jam ex hac morum ac consuetudinum diversitate, quod magni momenti est, si de publicis institutis disputatur, Gallos et Germanos plane discernendos esse puto, neque ut Romani ²⁾ auspicati sunt, ob insignem utriusque populi feritatem et flavum capillum, Germanos ac Gallos ejusdem esse stirpis ³⁾ habendos, quamquam etiam recentiores hoc in du-

bium vocare neque audent, nec quidquam pro hac sententia proferunt ⁴⁾).

Sed jam satis est, si quidem obiter tantummodo de Romanorum Gallorumque institutis disserui, quod inutile mihi videtur de re aliqua plura disputare, quae paullum tantum lucis in hac mea disceptatione afferre potest, cum non nisi ex suae ipsius patriae antiquitatibus institutum feudorum propriam veramque lucem sortiatur.

1) J. Caes. de bell. Gall. VI. c. 13—25.

2) Quare, pergit Strabo in geographia sua, Romani Germanis idoneum nomen dedisse mihi visi sunt, cum eos Gallorum *germanos* vocarent.

cf. Bouquet. script. rer. Gall. p. 43.

Quamquam idem scriptor libro IVto haud dissimulat, jamjam singulas Gallorum nationes Aquitanos et Gallos et Belgos, cum lingua tum moribus, Aquitanos praecipue non lingua solummodo, sed toto corporis habitu multum a ceteris disjungi:

οὐ τῇ γλώττῃ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς σώμασιν ἐμφερεῖς Ἰβήρσι μᾶλλον ἢ Γαλάταις
et Hispanis similiores quam Gallis.

Idem quod jam antea J. Caesar animadverterat.

cf. J. Caes. de bell. Gall. I. c. 1.

Georgius Buchananus autem in historia sua rer. Scoticar. II. p. 54. ex cultu deorum ac studio sacrificiorum Britones Gallis similiores putat.

cf. et J. Caesar l. c. VI. c. 13 in fine. Tac. Annal.

1. XIV. c. 29 et 30. De Druidibus Gallorum
Pomp. Mela de Gallia III. c. 2.

Habent tamen et facundiam suam magistrosque sapientiae Druidas, (apud Strabonem φυσιόλογοι, apud Saxo-
nem Grammaticum, mathematici) hi terrae mundique
magnitudinem et formam motus coeli ac siderum ac quid
Dii velint scire profitentur.

Diodor. Sic. I. — Plin. hist. nat. XVI. c. 44. de ve-
stimentis Druidum, eod. XXIV. de calceamentis.

Strabo l. c. τρεῖς φυλάς sacerdotum vocat.

L. IV. cf. Bouquet script. rer. Gallic. p. 31.

Βάρδοι τε καὶ Οὔάταις καὶ Δρυῖδαι.

Βάρδοι μὲν ὕμνηται καὶ ποιηταί. Οὔάταις δὲ ἱεροποιοί
καὶ φυσιόλογοι. Δρυῖδαι γὰρ πρὸς τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν
ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἀσχοῦσι, δικαιοτάτοι γὰρ νομίζονται:

idem fere Diod. Sic. scripsit L. V. cf. Bouquet
l. c. p. 307 et 308. etc.

3) Sic Strabo l. c. L. I. memoriae tradidit, initio
omnes gentes septemtrionales uno tantum nomine voca-
tos fuisse scil. Scytharum vel Nomadum, ut Homerus
eorum mentionem faciat. Deinde autem, cognitis magis
magisque illis regionibus, Celtos nomine Iberiorum vel
Keltiberiorum vel Koltoscytharum appellatos esse.

Ephorum autem (ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑυρώπης λόγῳ) coe-
lum et terram in quatuor partes dividisse, quarum sub-
solanum Indi, australem Anthiopes, meridionalem Celtae
et septemtrionalem Scythae habitassent.

4) cf. Eliae Schedii libros de Dis Germanis. (Am-
sterodami MDCXLVIII.)

Qui multas aliorum scriptorum opiniones affert, per-
magnam et multa doctrina ornatam, sed haud bene com-
positam materiam.

§. 12.

Quae igitur est natura feudorum quibusque principiis nititur? Sintne jam Taciti tempore prima feudorum vestigia quaerenda, quod Stuvius aliique adfirmant, an ad posterius tempus reducenda? et cuinam maxime Germanorum nationi feudorum initia eorumque incrementa jure tribuantur?

Feudum ex primaeva natura consistit in re immobili; quae res ita conceditur, ut retento apud dominum directo dominio, utile dominium in vasallum transferatur sub nexu mutuae fidelitatis ¹⁾.

Ex hac feudi definitione statim elucet, quae ut essentialia semper ei inesse poscuntur. Res scilicet immobilis, vel talis quae inter immobiles connumeratur ²⁾; dominium directum et utile, et mutua fidelitas, quae primis temporibus in praestandis praecipue militaribus servitiis constitit ³⁾.

1) II. Feud. §. 2. Senkenberg. corp. jur. feud. p. 534.

2) II. Feud. 1. §. 11.

Eichhorn D. Pr. R. §. 192.

3) Militaria servitia, quae si quidem etiam post re-

gulariter cum feudo conjuncta fuerunt, tamen necessario non ad constituendum feudum poscuntur.

cf. II. Feud. 36.

Sic in feudo franco militaria servitia non praestantur tamen nihilominus pro feudo improprio habendum.

cf. Eichhorn D. Pr. R. §. 212. Boehmeri princ. jur. feud. §. 232.

§. 13.

Cum igitur feuda, ut modo diximus, non nisi in rebus immobilibus aut talibus, quae inter immobiles connumerantur, consistant; illis quoque temporibus feuda non exstitisse praesumendum, quibus terrae et possessiones, quarum utile dominium vasallo sub praestanda fidei conditione conceditur, vel omnino non fuerunt, vel nihili aestimabantur¹⁾. Sic omnes concluderunt, qui feudorum origines non a primis Germanorum consuetudinibus deduxere, quas cum Spenero²⁾ matres feudorum voco, sed quaecunque Tacitus de comitum principumque conditionibus litteris mandavit, nihil pensi habuerunt, nec ullo modo ad jura feudalia esse referenda arbitrati sunt.

1) Sic Gundlingius in Gundlingianis de origine feudorum, Struvii sententiam vituperat, qui inter primos Taciti testimonium laudavit.

cf. supra §. 3. Not. a.

Principes ait, quorum Tacitus mentionem fecit, non natione sed pago praecipui sunt, et ipse populus sibi magistratus elegit.

Tac. de mor. Germ. c. 12 et 13.

Et ubi sit terra illa ob fidelitatem data? cum Tacitus ipse referat, privati agri ac separati apud Germanos nihil fuisse, sed eos ab universis per vicos occupatos esse.

Tac. l. c. c. 18.

Quod jam ante a J. Caesare memoriae traditum sit.

Caes. de bell. Gall. IV. c. 1. ubi de Suevis loquitur.

Sed privati ac separati agri apud eos nihil est, neque longius anno remanere *uno in loco* incolendi causa licet.

Solam autem fidelitatem feudum efficere non posse. Itaque longe praestabilius esse, usque ad migrationes descendere, ubi Germani meliores sibi sedes quaerentes in Romanis provinciis, nova firmaque domicilia constituissent, et regna condidissent, et milites sorte acquisitas terras accepissent, ut hoc a Procopio describatur.

cf. supra §. 2. Not. 4.

Denique cum Godofredo et Hertio ad fundos agrosque limitrophos Romanorum regreditur.

2) Spener de feud. orig. in Jenichen thes. jur. feud. I. p. 422.

Pene et absolute affirmo consuetudinem moresque, unicam beneficiorum institutorum matrem et genitricem exstitisse.

§. 14.

Sed mihi quoque cum Gundlingio aliisque, qui ex illa feudorum definitione argumenta pro sua sententia ceperunt, nullum du-

bium est, quin feuda, ante illa tempora, quibus terrae et possessiones omnino ut beneficia, a rege vel a quovis alio domino, vasallis concessae sint, vere exstitissent: cum enim res immobilis essentielle feudi sit, essentialia autem perpetuo ei inesse oportet, ex consequentia etiam feudum esse nequit, quod illa conditione caret.

Longe aliud autem est, si de feudorum origine, ac de feudis ipsis loquimur, haud secus, ac si de causis rei alicujus et de re ipsa disserimus; quin ex illis solis cujusvis rei principia exponantur: et sicuti legis ratio, ejus anima et fons est, unde omnes bonae et rationabiles legis interpretationes erunt petendae, sic et de moribus hoc dicendum, mores autem ex actionibus hominum interpretantur.

§. 15.

Quid autem certius nobis indicium esse possit, ut instituta quaedam sola et propria sint alicujus populi exque eo principia sua capiant, quam, ut omnium, nec singulorum tantum communia sint? ¹⁾

Hoc sensu quam verissime illustrissimus de Savigny in historia sua juris medii aevi ²⁾

monuit, ut si quidem dubitari nequeat, antiquissimis quoque temporibus, apud Germanos certa et propria quaedam rei judicariae instituta viguisse, quod a nonnullis recentioribus scriptoribus in dubium vocatum sit, qui, ut Sismondi, de Germanis, ut de populo ferissimo ac barbarissimo loquantur, tamen hunc rerum statum haud facile posse enucleari, cum fere omnes historici fontes nos relinquant, et eorum, qui rei hujus aliquam mentionem faciant, parum certi quidquam continere possint, cum scriptores ipsi alienigenae, in alia lingua, et linguae Germanorum haud periti, de rebus gestis eorum scripsissent. Posse tamen multa ad aliquam certitudinem referri, si ad ipsa instituta propius accedamus, quaeque in posterioribus institutis ac legibus, omnibus Germanicis nationibus similia, ut ita dicam *ὁμολογούμενα* reperiantur, exhibeamus, cum haec non nisi ex propria totius populi natura atque ex primis ejus cunabulis, originem duxisse potuerit. Ex tempore autem migrationum per multa exstare scripta, in quibus satis distincte ac copiose hac de re tractetur, et instituta judicaria ab excellentissimo illius viri ingenio, quam doctissime illustrantur.

1) Quod ubique in genere aliquo reperitur non fictio et inventio est unius vel plurium ejusdem generis. Haud alio modo singuli homines cultum deorum et linguam excogitabant quam visum et auditum inveniebant.

Homines, ut linguam et cultum deorum, sic quoque visum auditumque discebant. Homo nunquam visum dedicisset, nisi jam discreti colores et figurae ante oculos ejus versatae essent, nunquam auditum nisi in articulato jam et rhytmica natura. Quam ut ipse pro illa, sic jam pro eo propriis organis praeditam esse oportebat, si ipsae sentire, et vivere cogitare, velle, agere debebat.

2) cf. v. Savigny Gesch. d. R. R. im M. c. 4. p. 155 et seq.

§. 16.

Itaque et nobis, si de feudorum origine disputamus, de propriis nostrae gentis institutis, ut primis illis temporibus fuerint, pauca sunt repetenda, quo magis etiam ex hisce conditionibus solum eluceat, utrum illa distinctio satis accommodata sit, quae inter jura clientelaria Romanorum, atque inter beneficia et feuda Germanorum sic disjungit, ut illa personalia haec realia jura dicat.

Universus populus ex liberorum conjunctione consistit, qui jura constituunt et de rebus majoribus consultant ¹⁾. Armati conveniunt, si in ea aetate, qua scuto frameaque ornati sunt, *nam haec apud illos toga, hic*

primus juventae honos ²⁾. Inter liberos, nobiles praecipuo tantum honore afficiuntur ³⁾, et nobilitas hereditaria est. Ex ea reges et principes creantur, quibus autem non infinita aut libera potestas, *sed prout aetas cuique prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, in publicis conciliis audiuntur, auctoritate suadendi magis, quam iubendi potestate.*

1) Tac. de mor. Germ. c. 11.

2) eod. c. 12 et 13. Arma sumere non ante cuiquam moris quam civitas suffecturum probaverit. Etiam ad convivia armati conveniunt. eod. c. 22.

3) In capitularibus jam nobiles prae caeteris ad honores admittuntur, libertate ampla fruuntur, militiam ante omnia colunt.

cf. Capitul. V. c. 43.

Vigente Francorum imperio praecipue nobilitati est militia equestris.

Ingenui proprias possessiones possident, sed etiam ad belli honores et ad rei publicae munia pariter ac nobiles admittuntur. Et potestatem habent ubicunque voluerint res suas dare et donare, quod tam libertis quam servis nullo modo permissum erat.

cf. Capitul. IV. c. 19. de homine libero.

cf. Eichhorn D. R. G. §. 47—52.

§. 17.

Principes ¹⁾ a regibus discernuntur; apud eas scilicet nationes ubi reges non fuere, principes electi sunt, qui jura per pagos vicisque reddant, iisque centeni ex plebe comites ²⁾, auxilium simul et auctoritas adsunt. Principes autem sunt, qui inter primos habentur, et penes quas ob majorem eorum virtutem et nobilitatem, etiam major auctoritas et honos. Sic Tacitus scripsit: *Mos est civitatibus ultro ac viritim conferre principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum, etiam necessitatibus subvenit. Sed nec rubor inter comites adspici, gradus quin etiam ipsi comitatus habent, judicio ejus quem sectantur: magnaue et comitum aemulatio, quibus primus apud Principem suum locus: et principum cui plurimi et acerrimi comites.*

Principes pro victoria pugnant, comites pro principe.

Sed conferas ipse excellentissam hanc apud scriptorem nostrum descriptionem, ex qua historia posterioris temporis, solam veramque lucem accipit.

1) cf. Tac. de mor. Germ. c. 13 — 15.

Discrimen inter liberos ac nobile sicut ceterarum personarum praecipue ex compositionis magnitudine constituitur; de quo plura suo loco dicemus.

2) cf. Eichhorn D. R. u. R. Gesch. §. 47.

Sic etiam posteriore tempore praecipuus principum vel nobilium honos, comitatum habere.

cf. Eichhorn l. c. §. 14.

cf. v. Savigny Gesch. des R. R. im M. I. c. IV, p. 160 et seq.

§. 18.

Etiam servi sunt, sed non in eadem conditione qua servi Romani. *Dominum ac servum nullis educationis deliciis dignoscas*¹⁾ *inter eadem pecora in eadem humo degunt, donec aetas separet ingenuos, virtus agnoscat.*

Verberare servum ac vinculis et opere coërcere, rarum. Occidere solent, non disciplina et severitate sed impetu et ira ut inimicum, nisi quod impune.

Servi oriuntur vel ex captivitate vel ex natu, vel ita ut in alea cum omnia defecerunt, extremo et novissimo jactu de libertate et corpore contendant.

Victus voluntariam servitutem adit, quamvis juvenior, quamvis robustior adli-

gari se ac venire patitur, sed servos conditionis hujus per commercia tradunt, ut se quoque pudore, victoriae exsolvant²⁾. Ceterum servis non more Romanorum, scriptis per familiam ministeriis utuntur, sed suam quisque sedem, suasque penates regit.

1) Tac. de mor. Germ. c. 20.

2) Eod. c. 24 et 25.

Servi nec in publicis conciliis adesse possunt, neque jus habent armorum; quare postea etiam legibus cautum est, ut servi lanceas non portent, et qui inventus ita fuerit post bannum, in ejus dorso hasta frangatur.

Capitul. L. V. c. 247.

Legibus constitutis; fortasse exemplo legum Romanarum, et matrimonio servi oriuntur et pactione: fortasse etiam praescriptione.

cf. Marculf. form. II. 29. Nro. 2. Eichhorn D. R. u. R. Gesch. §. 50. L. Bajuvarior. c. VIII. tit. 1.

„Quia se illicita conjunctione polluerant, careant libertate et servis fiscalibus adgregantur.“

cf. Hachenberg. Germania media, diss. 2.

De generibus sive ordinibus veterum Germanorum.
De libertis Germanorum.

Tac. de mor. Germ. c. 25.

Libertini non multum supra servos sunt, raro aliquod momentum in domo, nunquam in civitate.

cf. Eichhorn. I. c. §. 51.

§. 19.

Terra in pagos divisa est, et tali Pago, ut vel majoris vel minoris amplitudinis ¹⁾, princeps fuisse videtur, qui in bello dux, in pace praesidio; postea tempore Francorum comites creati sunt, regii ministri, judices, ut saepissime in legibus vocantur, fiscales, qui iudicium exsequantur: quibus autem non votum imperans ²⁾. Unaquaeque familia sub fidejussione ³⁾ est; et haec fidejussio summa et maxima omnium securitas, per quam omnes statu firmissimo sustententur.

Quod autem populus bellicosissimus est, suscipere tam inimicitias quam amicitias patris seu propinqui necesse est, sed non implacabiles durant ⁴⁾.

Luitur enim etiam homicidium, certo armentorum et pecorum numero, recipitque satisfactionem universa domus. Haec compositio est ⁵⁾ poenae constitutio, qua unusquisque pro magnitudine criminis multatur, cuius fere solius in legibus mentio fit, quod summa pars legum de criminibus agit.

1) cf. Eichhorn D. R. u. R. Gesch. §. 14. Not. b.
Territoria, erdmarchae a pagis discernuntur, ita

fortasse, ut plures marchae vel limites pagum formarint.

cf. eod. §. 83. Not. g.

cf. L. Sal. tit. XLIV. §. 15.

Apud Meibomium, scriptores rer. Germ. L. III. p. 97. multi pagi veteris Germaniae adnumerantur; totaque Saxonia in pagos divisa fuit.

2) cf. v. Savigny Gesch. d. R. R. im M. I. cap. IV. p. 223 et seq.

3) Leg. Edow. Conf. 20.

cf. Phillips diss. de Anglo-Saxonum re judicaria §. 3.

et ejusdem Versuch einer Darstellung der Gesch. des Angelsächsischen Rechts, §. XXXI. not. 305 — 308.

4) Sic quoque praecipuum fortitudinis incitamentum est, ut in bello non casus nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum faciat, sed familiae et propinquitates.

cf. Tac. l. c. c. 7.

cf. Eichhorn. l. c. §. 47. Not. e.

5) Ex magnitudine hujus compositionis etiam status personarum computatur. Sic ingenuus etiam, si non Francus est, tamen si lege Salica vivit, CC solidis componitur.

Comes autem et si quis in truste regia est, et Sacebaro (Sagbaro, Sagibaro) qui ingenuus est, DC Solidis. Romanus conviva regis CCC sol., Romanus tributarius XLV sol. Romanus homo possessor C sol. Servus XXXVI sol. etc. componitur.

cf. L. Sal. tit. XLIV. de homicidiis ingenuorum.

Tit. XLV. de homidio a contubernio facto.

Tit. LVII. de Gravione occiso.

Tit. LXVI. de homine in hoste occiso.

Tit. LXXIV. de Chreodiba.

Tit. LXXVI. de antrustione.

cf. L. Ripuar. tit. XI. eod. tit. XXXVI. de diversis
interfectionibus etc.

§. 20.

Sic omnia ex fontibus ipsis collocavimus, quae nobis ad illustrandam nostram disputationem idonea visa sunt. Quaeritur enim, utrumne in illis conditionibus, quas inter principes comitesque cognovimus, vestigia posteriorum feudorum inquirenda sint, utrumne specialis illa, comitum erga principes fidelitas, belli tempore ad eos juvandos hostesque propulsandos, maximi, ad constituenda feudalia jura, momenti fuerit, et quasi fundamentum totius instituti possit haberi? Tamdiu enim veteres illae conditiones viguerunt, etiam publicus rerum status vel omnimodo non, vel minime tantum, ex rerum conversione mutari potuit; et fides illa servata est, ut principia Germanicae indolis in illa fide latebant; quin necessario instituto tali opus esset, si, ut postea factum est, et jam priscis temporibus acciderat, Germani in alias terras arma porterant, ibique proprias sibi sedes constituerant. Maxima omnium rerum conversio ex

tempore migrationum nata, ubi oppressae in vicem et opprimentes multae Germanorum nationes, ex ingenti aliorum populorum incursu avicum solum deseruerant, aliaque domicilia petentes, in Romanis praecipue provinciis, in Hispania, Gallia, Italia et Britannia novas sibi sedes, regnaque et reges majore ut ante dignitate et potentia praediti, constituebant. Sic Wisigothae in Hispania et Gallia usque ad Ligerim flumen, Burgundiones in Gallia australi et Helvetia, Ostrogothi et Longobardi in Italia Cis et Trans-Padana, Saxones una cum Anglorum et Jutarum turmis, primum auxilium in Britanniam¹⁾, vocati mox terra occupata, et septem sibi regnis constitutis, in quibus duces regiam potestatem capesserunt, con-sederant.

Tum etiam leges latae et constitutae sunt, et scriptores Germanici res gestas sui ipsius populi memoriae tradiderunt.

§. 21.

Inter omnes autem Germanicas nationes nulla est, quae statim ab initio tanta armo-

1) cf. Phillips Versuch etc. II. §. 4 et seq.

rum vi animique vigore prorupit, quam Franci¹⁾. Sedes sibi extra fines quaerere virtutem ostendere, omnesque populos vicinos caedere, fundere fugare. Quid magis? mox omnes in ditionem accipere et summum imperium exercere. Prima Francorum mentio fit sub imperatore Gordiano III. intra annos 237 — 244 p. Chr. n.; ubi Franci ad Moguntiacum a Romanis caesi, deinde, terra marique aequae terribiles, sempiterni Romanorum hostes fuerunt. Sic memoratu dignum est, quomodo sub imperatore Probo, turba Francorum a victore in Asiam translata, Romanis navibus conquisitis, orisque Graeciae et Siciliae expilatis, in Africam septentrionalem trajecit, novam Carthaginem expugnavit, et superatis Herculis statuīs per mare Atlanticum in patriam rediit. Caesar Constantinus Francos ex regno Batavorum, quod ceperant, expulit et intra annos 306 — 313 plures felices expeditiones adversus eos suscepit. Rhenum trajecit, ut in Germania ipsa in eos impetum faciat, sed anno 356 Franci denuo Coloniam Agrippinam expugnarunt. Anno sequenti imperator Julianus urbem obsedit, omni studio ac labore adnixus, ut eam in ditionem acci-

piat, quod cum denique multo labore praeliisque fatigato ei evenenisset, tamen initio V^{ti} seculi, Germania secunda et pars Belgiae secundae, rursus in possessione erat Francorum. Quod ad originem eorum, de qua illustranda, centum dissertationes et tractatus conscripti sunt; plerique secundum opinionem scriptorum Francicorum usque ad tempora Trojanorum descenderunt ²⁾. *Wenkius in Hassica sua historia*, et quod maxime veritati accedit, Francos ejusdem stirpis quam Cattos auspicatur. Eo tempore quo cum Romanis prima bella gesserunt, eos utramque Rheni ripam incolentes invenimus et quidem sub nomine Saliorum Ripuariorumque Francorum. Franci Salica ³⁾ lege viventes intra Carbonariam sylvam et Ligerim flumen, Franci Ripuarii trans Ligerim et Carbonariam sylvam, sic ex ipsa lege desumptum. Haec de prima Francorum origine.

1) Sic in prologo legis Salicae: „Haec est enim „gens, quae fortis dum esset, et robore valida, Romanorum jugum durissimum de suis cervicibus excussit „pugnanda.“

2) Ottonis Frising. Chron. L. IV. c. 3?. Hi a Troja digressi.... dicti sunt Sicambri. Aventini annales Bojorum L. I. in princ. Ammian. Marcell. L. XVI. p. 41. ed. Valesii.

3) cf. *Heinecc.* hist. jur. civ. P. II. c. 1. §. 7. Not. α.
de orig. et progr. jur. Germ.

Nomem Saliorum ex Wenkii conjectura, ab Ysalia (Isalia, Salia) flumine Belgico desumptum, alii id a Sala Franconica derivant. Nobis rem in medio relinquentibus, neque unam nec alteram opinionem, vel refellere vel probare in animo est, quo magis ad finem properamus. Nomen Ripuariorum vel Ripariorum, a Romanis iis Francis inditum, quibus inter Mosam, Mosellam Rhenumque fluminibus, primae sedes adsignatae sunt, ut Romanorum fines contra crebras barbarorum irruptiones defendant.

cf. Wenk Hess. Landesgesch. B. II. c. de lege Salica.

§. 22.

Francis ut populo Germanico etiam cum ceteris Germanis communia sunt instituta; quod autem, ut modo diximus, statim ab initio omnium potentissimi fuerunt, regesque eorum, ut in dies vires eorum excreverunt et fortunae ac divitiae, mox secundum morem aliorum regum, majore imperio potiti sunt; eo majore etiam effectum omnes res, tam publici quam privati juris, apud eos excolebantur, atque ex morum ac consuetudinum incertitudine, ut pars constituendae juris, majorem lucem captant.

Initio reges Francorum duces optimatesque fuerunt¹⁾ cum comitatibus suis, qui more

et exemplo majorum suorum alienas terras petierunt.

Sic Ariovistus jam antiquissimis temporibus cum comitatibus suis Galliam penetravit, et victoria ad Admagetobriam ²⁾ reportata, tertiaque parte agri Sequanorum, qui optimus erat totius Galliae, occupata; cumque rex et amicus ³⁾ a senatu appellatus esset, etiam de altera parte tertia, Sequanos decedere jussit, qui J. Caesaris auxilium implorati, virtute ejus servati sunt.

Sic etiam Clodovaeus, cum comitatibus suis Gallicas provincias expugnavit, cumque omnes virtute ac gloria superaret et manu esset promptus patiensque laborum, et ingenti prae ceteris fortitudine, mox popularibus suis terribilis factus, interfectis obtruncatisque parentibus ⁴⁾ rex solus constitutus est, ut primus Francorum rex in prologo legis Salicae vocatur, et ab imperatore Anastasio ⁵⁾ consulis titulum impetravit.

1) Hertius notit. regni Franc. vet. c. I. §. 6.

2) J. Caes. comment. de bell. Gall. I. §. 20 et seq.

3) eod. c. 35.

4) Interfectis aliis et prae ceteris potentissimo Sieg-

berto Coloniensi anno 503, ubi Clodovaeus rex solus creatus est.

5) cf. supra §. 2. Not. 4.

§. 23.

Regum autem potentia ex majoribus eorum divitiis, et ingenti dominio et turba comitum ac vasallorum facile declaratur.

1) Majoribus divitiis¹⁾; quam enim praedae partem, antea ex militum voluntate, ob virtutem suam et majorem honorem acceperant, nunc ipsi sibi vindicabant, et quasi belli jure poscebant; et jam fiscus²⁾ institutus est, multisque privilegiis largitus, praeterquam reges bonis mensalibus jamjam antea iis concessis fruebantur.

2) Ingenti dominio³⁾; quod enim majore sua potestate utebantur, multasque nationes extra fines suas in potestatem redegerant, et apud Francos, non talis certa terrarum deputatio locum habuit, qualem apud ceteras Germanicas nationes⁴⁾, qui limites Romanos trajecerant, descriptam habemus; reges etiam, extra quam semper maximam agrorum partem acceperant, mox ut domini totius regni

adspiciebantur, qui de imperio consti-
tuant, regiamque auctoritatem et libe-
ram potestatem prae se ferant;

3) turba comitum⁵⁾ ac vasallorum, quos vel
beneficiis concessis sibi obstrinxerant vel
concedendis alliciebant, iisque vel ex
suo proprio dominio vel ex publicis bo-
nis multifarii generis, munera largiban-
tur, denique ex regia sua auctoritate in-
signi honore condonabant.

Quae omnia ex prosequenti dissertatione
mea argumentis illustrabuntur.

Itaque reges non magis ut priscis tempo-
ribus, sola dignitate et honore populo coepe-
runt praeesse, sed maiore regia potestate in-
structi, *decernere, jura constituere, imperare*,
et si quidem publicae res ab iis everti non
poterant, quippe quae veteribus institutis ac
moribus niterentur, multa tamen in suum com-
modum vertebant, et nova instituebant, quae,
ut fit, a populo servabantur.

1) Ceterum non potest concipi status monarchicus,
ubi regibus bona non assignata sunt fiscalia vel doma-
nialia ad regiam dignitatem sustinendam, officialesque
regni et regum ipsorum constituendos. Quomodo autem
jam Clodovaeus libera potestate egerit, insignis mihi lo-

cus in mentem venit *Roriconis* monachi Lib. II. de gestis Francorum Tom. I. script. Franc. Andrei Quercetani p. 803. ubi memoriae tradidit.

„Dehinc jam sedato tumultu et fugatis hostibus, par-
timque detruncatis regnum Syagrii et thesauros ejus
universos omnemque regiam suppellectilem sibi soli
Cladovaeus retinuit. Praedam vero et spolia occisorum,
militibus universis aequè dividenda mandavit.“

cf. Remer in den Anmerkungen zur Robertson-
schen Gesch. Kaiser Carl V. 1te Abtheil. Not. D.

2) Fisci centies mentio fit, tam in legibus quam in
scriptoribus Germanicis.

de multis ejus privilegiis cf. inter cetera Leg. Ripuar.
tit. LXI. de libertis secundum legem Romanam

„si sine liberis discesserit non alium nisi fiscum
nostrum habeat heredem.“

tit. LXIX. eod. de eo qui regi infidelis exstiterit.

§. 1.

„Si quis homo regi infidelis exstiterit de vita
componat et omnes res ejus fisco censeantur,“

et §. 2. eod.

tit. LXXXIX. eod.

3) Gregorius Lib. V. c. 3.

Godinus, qui a sorte Sigiberti se ad Chilpericum
transtulerat et multis ab eo muneribus locupletatus est,
caput belli istius fuit: sed in campo victus primus fuga
dilabatur.

Villas vero quas ei rex *a fisco* in territorio Sues-
sonico indulserat abstulit et basilicae contulit beati
Medardi.

eod. Lib. VIII. c. 22.

Hoc tempore et Wandelinus, nutritor Childeberti
regis obiit, sed in locum ejus nullus est subrogatus, eo
quod regina mater curam velit habere, proprium de

filio. Quaecunque *de fisco meruit fisci juribus sunt relata.*

eod. Lib. VII. c. 22.

Dum haec agerentur, res ipsius Eberulfi diversis conceduntur. Aurum argentumque vel alias meliores species, quas secum retinebat in medium expositae sunt quod vero *commendatum* habuit, publicatum est.

Commendare autem est in beneficium dare.

4) Odoacro enim rege, Germanici milites mercede conducti a Romanis, tertiam agrorum partem, quam antea petierant, vi armorum obtinuerunt.

cf. v. Savigny Gesch. etc. I. c. 5.

Sic Ostrogothi, Theodorico rege, et Longobardi *tertias* sortiti sunt, Burgundiones autem et Wisigothae duas *tertias* acceperunt.

cf. Procop. de bello Gothorum I. c. 1. apud Muratorium script. rer. Ital. Tom. I. P. 1.

Eichhorn D. R. u. R. Gesch. c. IV. §. 23. de tertiarum deputatione cf. eod. Not. d.

cf. Gebauer de feud. orig. IX.

Fundos regi proprios appellarunt fiscum, privatos eodem jure traditos, allodium et inter Francos terram Salicam.

5) Comitum et vasallorum. Caveas ne utramque vocem ejusdem significationis habeas, et multo maxime, ne in hisce vasallis, eosdem quaeras, quibus postea feuda concessa sunt; sicut beneficia non statim pro feudis habeantur. Comites tempore regum Francorum regii officiales sunt, qui, si quidem ipsi legem non dicant, quod res est *Rathinburgorum* *), tamen regis nomine judicium exercent, reosque secundum judicium ad praestandum debitum adstringunt.

*) cf. L. Sal. tit. LX. de Rathinburgiis.

L. Ripuar. tit. XXXII. et tit. LV. de Rachinburgiis legem dicentibus.

cf. L. Ripuar. tit. LXXXIX. de despectionibus,
§. 2. in fine.

Judices fiscales vocantur.

cf. et L. Ripuar. tit. LIII.

„Si quis judicem fiscalem interfecerit DC. sol. multetur.“

cf. L. Sal. tit. LVII. de Grafione occiso.

cf. L. Alem. tit. XXXVI.

„Conventus autem secundum consuetudinem antiquam
„fiat in omni centena coram comite aut misso et coram
„centenario et seq.“

Sed pluribus exemplis non opus est, cum hoc centies
in legibus occurrat.

Vassi autem vel Vasalli omnino regii ministeriales
vocantur, ita ut ne quidem propriis beneficiis opus fue-
rit, ut vassi constituentur. Sic *Muratorius* in suo tra-
ctatu de vassis, vasallis, beneficiis etc. in *Jenichen thes.*
jur. feud. Tom. III. scripsit:

„Olim enim nobiles viri, seu militari cingulo insigniti,
„non secus ac nostris temporibus, ad regum famulicium
„inhiabant: tum ut patrocinio principis, aliisque aulae re-
„giae privilegiis fruerentur, tum etiam ut regum liberali-
„tatem in se derivarent, atque ab iis beneficia, hoc est,
„usumfructum praediorum regalium, dum vita esset, con-
„sequerentur. Sed non solum nobiles viri in vassaticum
„sese principis commendarunt, sed omnino quisquis regis
„vel ducis vel comitis alicujus patrocinium petiit, quo ma-
„gis illorum potentia et auctoritas in diem crevit; neque
„satis caute et circumspecte conditiones illae inspicere pos-
„sunt, quod talis error non immittatur, quasi, ubi vasso-
„rum vel vasallorum apud scriptores, vel in legibus men-
„tio fiat, statim beneficia vel feuda praesumantur.“

Sed argumenta nonnulla pro hac nostra sententia
ex libris ipsis producamus.

cf. igitur insignem locum in lege Alemannorum
c. XXXVI. §. 5. (ap. Baluz. T. 1. f. 67.)

„Qualiscunque persona sit, aut vassus ducis, aut comitis aut qualiscunque persona, nemo negligat ad ipsum placitum venire.“

Cum c. LXXIX. §. 3. eod. (d. Tom. 1. fol. 79.)

„Si alicujus seniscalcus qui servus est, et dominus ejus, XII vassos infra domum habeat, occisus fuerit, cum XL sol. componatur.“

Et facile persuaseris hoc loco per vassos non intelligi vasallos, sed ministeriales et servos.

Et in lege Bajuvariorum tit. II. c. XV. ut placita fiant per calendas §. 1. in fine.

„Qui infra illum comitatum manent, sive regis vassi sive ducis, omnes ad placitum veniant, et qui neglexerit venire, damnetur XV sol.“

sed cf. infra §. 32. meae diss.

Quin immo aevo Carolino saepius, voce vassorum et vasallorum regios ministeriales et servos denotentur.

cf. Caroli Magni capitulare anni DCCCXVII. p. 495 ed. Baluz. ubi ista occurrunt.

„De vassis dominicis, qui adhuc *intra casam serviunt*, et tamen beneficia habere noscuntur; statutum est, ut, quicumque ex iis cum domino imperatore domi remanserunt, vasallos suos casatos secum non retineant, sed cum comite, cujus pagenses sunt, ire permittant.“

Quae etiam verba praelaudatae legis produnt: fuisse plures vassorum beneficiis donatos, alios autem iis caruisse. Inter vassos autem et vasallos, plures hoc discrimen faciunt, ut hosce inferioris gradus esse putent.

Etiam in lege Bajuvariorum de vassis regis sive ducis loquitur, cf. L. Bajuvar. II. c. XV. ut placita fiant per calendas.

„Qui infra illum comitatum manent, sive regis vassi sive ducis, omnes ad placitum veniant, et qui neglexerit venire, damnetur XV sol.“

3

§. 3. „Qui contra legem fecit componat sicut lex
„habet et donet vadium comiti illo de fredo sicut lex est.“
cf. et. tit. XVII. c. 2. eod. in fine.

In lege Salica et Ripuariorum nulla vassorum vel
vassallorum mentio fit.

§. 24.

Comitatus igitur etiam tempore regum
Francorum durabant eorumque potestas, ut
modo diximus, ex numero comitum et vasal-
lorum aucta est, ita ut reges omnimodo va-
sallos sibi parare studerent, eosque beneficiis
sibi vindicarent et allicerent. Vasalli autem
eo libentius iis se adjunxerunt et accomoda-
runt, quo maiores sui honores ac divitiae,
et quo facilius ipsi majorem potentiam ac-
quirerent.

Mox sibi ipsis vasallos parare eorumque
multitudine nixi, regum potestatem despiciere
et bella suscipere, viresque suas illorum im-
perio adaequare; cujus maximum in historia
Francorum exemplum, cum majores domus
reges everterent ipsique summo imperio po-
tirentur.

Neque amplius dedecori erat, libertatem
amittere, seque in regis, vel ducis alicujus pa-
trocinium commendare ¹⁾, et multi ingenui

suabtesponte in servitutem se nobilibus dedicarunt, quo magis, pro animae salute creberrimae ecclesiis factae ²⁾ sunt donationes; plerique religionis ardore accensi, in servitutem se monachis sacerdotibusque devoverunt. Et si nobilitas omnis in solum regem respiciens ejusque aulam frequentans, validis erga eum obsequiis certabat, ut praefecturas, comitatus agros, aliaque beneficia nancisceretur, mox liberi spontaneam servitutem inierunt.

1) cf. Aventini annales Bojorum Lib. VII.

2) cf. Primos titulos legis Burgundionum et Alemannorum et Bajuvariorum, ne quidem Capitularia laudem, in quibus multa de donationibus ecclesiis factis, eorumque privilegiis statuuntur.

§. 25.

Sed leges ipsae inspiciendae sunt, inter quas si antiquas Wisigothorum leges excipias, summa antiquitas legi Salicae ¹⁾ tribuenda, quius maxima pars ex unanimi doctissimorum virorum sententia ²⁾, pura et sincera tempora nostra tulit, neque ut ceterae, jam legum peregrinarum contagione corrupta est. Igitur et legi Salicae summa auctoritas tribuen-

da, si de veteribus nostrae gentis institutis disputamus, quamquam et hoc persuasissimum habeo, ut certitudine quadam nullo modo constitui possit, quemadmodum singulae conditiones ex temporum rerumque ratione mutantur, ut in eodem ipso momento, quo tela percurrantur, etiam nova intexantur, neque haud satis caute et circumspecte nova ab antiquis separentur, maxime illis temporibus quibus totae formationes coalescant.

1) Conscriptio legis Salicae, brevi ante Clodovaeum certissime mihi ponenda videtur, quod ex legis ipsius praefatione procedit, quamquam plerique hosce fines excederunt et usque ad Pharamundi tempora, primi, teste Prospero Aquitanensi, Francorum regis, descenderunt.

cf. Eichhorn l. c. §. 35. Not. e.

De verosimili conditae legis Salicae tempore.

cf. Prologum Leg. Sal.

„Gens Francorum inclyta etc. dum adhuc teneretur „barbarie, inspirante deo inquirens scientiae clavem juxta „morum suorum qualitatem custodiens pietatem, dicta- „verunt Salicam legem procures ipsius gentis qui tunc „temporis apud eandem erant rectores etc.“

„At ubi deo favente Clodovaeus comatus et pul- „cher et inclytus rex Francorum primus, recepit catho- „licum baptismum, quicquid minus in pacto habebatur „idoneam, per praecelsos reges Clodovaeum et Childe- „bertum et Chlotarium, fuit lucidius emendatum etc.“

Pergit sola editio Heroldina Theodoricus rex Fran-
corum, cum esset Cathalaunis, elegit viros sapientes, qui

in regno suo legibus antiquis eruditi erant, ipso autem dictante, jussit conscribere legem Francorum, Alemannorum et Bajuvariorum, et unicuique genti quae in ejus potestate erat, secundum consuetudinem suam: addiditque addenda et improvisa et incomposita resecavit, et quae erant secundum consuetudinem paganorum, mutavit secundum legem Christianorum etc.

Ita Theodoricus novus aliarum Germanicarum legum conditor vocatur, quemadmodum maximae partis eas conscriptas accepimus, alioquin dubitari nequeat, jamjam antea, illarum quoque gentium leges, ab iis ipsis constitutas et conscriptas esse.

2) cf. v. Savigny l. c. II. c. 9. p. 79.

Eichhorn l. c. §. 35 et seq.

eod. §. 46. Not. a.

Heinecc. historia juris L. II. c. 1. §. VIII. p. 667.

§. 26.

In hac lege Salica et etiam in lege Ripuariorum, quae sub Theodorico rege conscripta est, duae voces occurrunt, Antrustionum et convivarum regis¹⁾, quae antea nondum usitatae erant, neque post, in capitularibus et scriptoribus rerum Germanicarum, memorantur. Nihilo tamen secius ab iis, quod supra tantum ex rebus gestis Francorum, ut necessario anticipavimus, et quasi de accrescenda in diem regum potentia auspicati sumus, certa nostrae disputationis argumenta derivamus. Primum, ut in sola voce consistamus, ex ea jam pro-

prium illorum hominum negotium elucet, scilicet ut in truste, i. e. auxilio ²⁾ regis sint, ut rex illorum ope ac fide nitatur. Itaque a regibus majore honore habentur, et prae ceteris, exceptis aliis muneribus et beneficiis, majore compositione componuntur. Deinde autem nova nobis quaestio movetur, scilicet, quinam illi Antrustiones fuissent? Et si, ex eorum officio respondeatur, eos antiquos comites fuisse; tamen haud parvulum illud discrimen dissimulem, ut Antrustiones non bellantum tempore, sed etiam in pace regibus obstricti fuissent, et in perpetuum ei se commendasse viderentur. Igitur si in pace talis Antrustio ab aliquo occisus fuerit, simplici, si in bello, triplici poena componitur, simplex autem compositio Antrustionis, triplo major est, quam compositio ingenui, et si dignitas personae ex compositionis magnitudine constituitur, Antrustiones et comites et Sagibarones ³⁾ aequo honore aestimabantur.

Denique Antrustiones tantum in servitio regis fuerunt, cum comites etiam principis vocarentur, sed hoc levioris argumenti esset, cum facile quis diceret, principes illius temporis, haud secus ac reges fuisse, ut jam

supra memoravimus, principes apud illas tantum nationes exstitisse, ubi reges creati non fuissent: tamen si vassos et vasallos, quorum in posterum mentio fit, cum Antrustionibus comparaveris te non praeterit, eos quoque ducis, ac comitis vocari. Hoc autem haud praetereundum duco, ut omnino tam in lege Salica quam in lege Ripuariorum, si de compositione agitur, nulla nobilium mentio fiat, cum tamen ingenui ac servi, fere in unaquaque plagula, et etiam Antrustiones, et comites et Sagibarones saepius commemorentur.

1) Locī in lege Salica, qui de Antrustionibus loquuntur.

cf. tit. XLIV. de homicidiis ingenuorum.

Si quis ingenuus Francum hominem aut barbarum qui lege Salica vivit occiderit (Malb. Leudi) VIIIM denar. qui fac. sol. CC culp. judic.

cf. de hoc loco v. Savigny l. c. I. c. 3. p. 95.

§. 4. Si vero eum *qui in truste dominica* est occiderit XXIIIM denar. qui fac. sol. DC culp. judic.

Tit. XLV. eod. §. 1. Si quis collecto contubernio hominem ingenuum in domo sua assalierit, et ibidem eum occiderit (Malb. Chamistulia) XXIIIM denar. qui fac. sol. DC culp. judic.

§. 2. Si vero *in truste dominica* illi qui occisus est fuerat LXXIIM denar. qui fac. MDCCC culp. judic. Gravior autem haud secus ac Antrustio componitur et Sagibaro.

cf. tit. LVII. eod.

Tit. LXVI. eod. §. 1. Si quis hominem occiderit in hoste, tripla compositione componitur, sicut in patria componere debuit etc.

§. 4. Si quis hominem ingenuum qui lege Salica vivit in hoste occiderit XXIIIIM denar. qui fac. sol. DC culp. judic.

§. 5. Si vero *in truste dominica* ille qui occisus est, occisus fuerit LXXIIM den. qui fac. sol. MDCCC culp. judic.

Tit. LXXVI. eod. *De Antrustione.*

cf. §. 1. in fine et II. et III.

cf. Lex Ripuar. tit. XI.

§. 1. Si quis eum interfecerit, qui in truste regia est DC sol. culp. judic. et quidquid ei fiat, similiter sicut de reliquo Ripuario, in triplum componatur.

§. 2. De occisione ejus, si negaverit cum LXXII curet. Sin autem quis homo regi infidelis exstiterit, de vita componat et omnes rei ejus fisco censeantur.

cf. L. Ripuar. tit. LXIX.

2) cf. Eichhorn l. c. §. 47. *Antrustiones* (i. e. qui *in truste regis sunt*) in legibus, *leudes* apud scriptores vocantur. cf. infra §. 32. Not. g.

3) cf. L. Sal. tit. LVII. de Gravione occiso.

§. 1. Si quis gravionem occiderit XXIIIIM denar. qui fac. sol. DC culp. judic.

§. 2. Si quis *Sagbaronem* aut gravionem, qui puer regius fuerat, sol. CCC culp. judic.

§. 3. Si quis *Sacebaronem* qui ingenuus est, et se vel alium *Sacebaronem* posuerit, occiderit sol. DC culp. judic.

§. 4. *Sachibarones* vero in singulis Mallobergiis non plus quam III esse non debent, et si de causa illi

aliquid sanum dixerint, penitus Gratio nullam licentiam habeat removendi.

cf. L. Salica emendata (Georgisch p. 114.)

cf. et tit. LIX. de despectionib. in fine II.

De comitis officio.

cf. v. Savigny l. c. c. IV. p. 214. ut legem Salicam vel Ripuariam dicerent.

Cap. II. a DCCCXIII. art. 13.

De Sachibaronibus eorumque officio.

v. Savigny eod. c. IV. p. 221.

Regii homines, aut ecclesiastici, qui sine dubio pro ministerialibus nisi pro servis habendi sunt, ab Antrustionibus bene discernuntur.

cf. §. 3. tit. XI. eod. et tit. IX. eod.

Hi cum C sol. componuntur alioquin servi compositio XXXVI sol.

cf. tit. XX. eod.

Ubi ingenuus homini regio et ecclesiastico aequalis judicetur.

Tit. XXII. Ubi homo Francus aut Ripuarius duplici, hominis regis vel ecclesiastici compositione, componitur.

cf. tit. XIX. eod.

§. 27.

Itaque haud absurdum videatur, quod quoque a viris doctissimis nostri aevi factum est ¹⁾, conjicere, jam statim initio regni Francorum, omnes nobiles ita regi se commendasse, ut semper ejus auxilio, et in pace et bello pro eo, omnibus opibus instructi et parati essent. Sic praecipuus et insignis nobilitatis

status, hac quidem significatione, evanuit, sed prout talis erat, in Antrustionibus durabat, omnesque Antrustiones inter nobiles connumerabantur.

Comites autem, ut iudices fiscales, et regii ministri, jamjam hoc ipso officio regibus obstricti erant, et si quidem proprium Sachibaronum officium incertum ac dubium est, tamen hoc speciem veritatis pro se fert, ut regii ministri fuissent. Attamen ingenui ab illis officiis plane excepti non fuerunt, et fortasse saepius acciderit, ut etiam ingenui, virtute et opibus praediti, sive senili auctoritate et sapienti consilio prae ceteris in pago aliquo conspicui, comitis dignitatem et honorum impetrarent, et titulo Gravionis salutati sint; quius argumenta in legibus eo deducam, quod Gravionum et comitum diversis locis mentio fit, quamquam utrique *iudices fiscales* vocantur²⁾. De Sachibaronibus autem, insignis locus exstat in lege Salica³⁾, quo expressis verbis dicitur, *ingenuum quoque Sachibaronis impetrare posse dignitatem et officium*. Cum autem Sachibarones haud minori compositione componerentur, quam Graviones et comites, eaque causa similis honoris

participes essent, etiam hoc mihi absurdum non videatur contendere: *ex ingenuis quoque Graviones creatos fuisse, quo magis Sachibarones in leg. Angl.⁴⁾ Aldermanni vocentur, et vox Gravio, quoad vocis derivationem, secundum simplicissimam explicationem, idem significet.*

1) cf. Moeser Osnabrück. Gesch. Th. 1. Absch. 3. §. 40. not. b.

Eichhorn l. c. I. §. 47.

v. Savigny l. c. I. c. IV. p. 187.

2) De Gravione ac comite, ut voce, tantum non officio discreti.

cf. v. Savigny l. c. I. c. III.

3) L. Sal. antiqua tit. LVII. de Gravione occiso.

§. 1. Si quis Gravionem occiderit sol. DC culp. judic.

§. 2. Si quis Sagbaronem aut Gravionem qui *puer regius* *) fuerat, occiderit, sol. CCC culp. judic.

§. 3. Si quis Sacebaronem qui ingenuus est, et se vel alium Sacebaronem posuerit, occiderit, sol. DC culp. judic.

*) *Puer regius*. Non plane intelligo quid illa vox significet, neque idoneam explicationem hujus loci invenire potui; id quod maxime mihi videatur, hoc est, ut sub illis pueris regiis, Romani fortasse intelligendi sint, qui in regio servitio usque ad illum gradum ascenderint, ut inter Romanos, in pago Salico vel Ripuario habitantes, legem dicerent, cum unusquisque secundum leges suae ipsius nationis judicaretur.

cf. Marculli. form. I. 8.

„Et omnis populus ibidem commanentes tam Franci,
„Romani, Burgundiones quam reliquas nationes sub tuo
„regimine et gubernatione degent et moderentur, et eos
„recto tramite secundum legem et consuetudinem eorum
„regas. Et L. Burgund. prolog. inter Romanos Ro-
„manis legibus praecipimus judicari.“

cf. et Ludovici P. divisio imp. a. DCCCXVII.
art. IX. (Baluz. I. 606.)

„Proprium autem suum . . . secundum suam legem
„unusquisque absque injusta inquietudine possideat.“

Capit. Pipini a. DCCLXXXIII. art. XXXVII. (Ba-
luz. I. p. 542.) „Domno regi dictum est quod multi se
„complangunt legem non habere conservatam, et quia
„omnino voluntas domni regis est, ut unusquisque homo
„*suam legem pleniter habeat conservatam*: et centies etc.“

Haec autem sententia exinde majorem lucem acci-
pit, quod tales Sachibarones, qui antea pueri regii fue-
rant, CCC tantummodo sol. componebantur, Romani
autem omnino, dimidio minori compositione quam Franci
aestimabantur, cujus tibi centum loca afferre possem, si
tali argumento opus esset. Sic quoque Romani convi-
vae regis, qui haud secus ac Antrustiones in regis officio
erant, CCC tantummodo sol. componebantur, cum illi
duplum hujus compositionis acciperent.

cf. L. Sal. antiqua tit. XLIV. de homicidiis in-
genuorum.

Sic omnino homines regii, qui in legibus saepissime
memorantur, semper dimidio minori compositione quam
ingenui componebantur, et etiam ecclesiastici homines,
qui tamen non pro servis habendi sunt.

4) L. Angl. Inae 6. „Si quis in ecclesia pugnet
„120 sol. emendet, si in domo Aldermanni vel alterius
„Sachibaronis pugnet 60 sol. emendet et alios 60 pro vita.

§. 28.

Itaque reges numero ac fide Antrustionum nixi, summum suae ipsius potentiae fastigium adepti sunt, et Antrustiones rursus regum auctoritate et majore imperio sustentati, mox sibi ipsis majores opes pararunt et beneficiis, vel ad certum quoddam tempus, vel dum essent vita, a rege concessis, tantam potentiam adquisiverunt, ut omne imperium mox in manibus esset potentum, et reges, ingentibus suis largitionibus, adminicula suae ipsius potestatis et regiae auctoritatis everterent. Beneficia ¹⁾ autem, cum ob praestita jam fortia facta, tum ob praestanda in futurum et merenda servitia, a regibus concedebantur, et fides jam in conditione procerum erga reges inerat, cum omnes procures statim, ut supra ostendimus, in truste regis, i. e. Antrustiones essent. Sic facile tibi persuadeas, ut jam hoc tempore plena feudorum instituta viguissent, et sub beneficiis illis feuda intelligenda sint; praesertim cum fidelitatis et fidelium ²⁾ vocabulum, et in legibus et scriptoribus saepissime occurrat, omnesque igitur conditiones supeditarentur quae feuda et jura feudalia constituent. Tamen terminorum feudi, beneficii,

vasalli, investiturae vel omnino nulla hoc tempore, vel rarissima tantum mentio fit. Vasallorum, loco illo laudato in lege Burgundionum, sed longe alia significatione, ut probavimus, quam vasalli intuitu rei beneficiatae. Beneficiorum saepius, sed omnino sensu ampliore et longe a feudis absimili.

1) Verbum *beneficium* nomen est generale, quod ab omnibus largitionibus, privilegiis et immunitatibus simili modo usurpatur; et sine dubio ex consequentia usus Romani, hoc vocabulum posteriore tempore ad Germanica illa instituta relatum est.

Sic Gebauer in diss. sua de originib. feudal. in Jenichen thes. jur. feud. Tom. I.

§. 3 — 6. Quatuor beneficiorum species disjungit.

Prima, qua honores, dignitatesque maxime promotiones ad ordines gradusque militares adeptae sint.

Alter species; data a militaribus laboribus immunitas, quare milites beneficiarii appellati fuerint.

Tertia species; pecunia publica, quam magistratus in provinciis inter eos, quorum forti et fideli opera usi essent, dispertiissent.

Quarta, feudis maxime affinis, ubi fundi et agri colonis militibusque adsignati fuissent.

cf. ipsas consuetudines feudales II. F. 23. §. 1 et 2. in Senkenberg corp. jur. feud. p. 533.

„Beneficium nihil aliud est quam benevola actio, tribuens gaudium capientibus, capiensque tribuendo in id, quod facit prona et sponte sua parata. Respectu autem hujus definitionis feudum tantum species beneficii est, ita ut proprietate rei immobilis beneficiatae, penes dan-

tem remanente, ususfructus illius rei ad accipientem ejusque heredes transeat.

Boehmerus *) autem nimia subtilitate beneficia et feuda sic disjungit, ut in illis beneficiarius intuitu personae, in his vasallus intuitu rei beneficiatae ad fidem et reverentiam praestandam, obligatus fuerit; quod si quidem longe absum, omnino quin negem, tamen infitias ire non possum, parum lucis ex eo pro definienda illa re afferri, quo magis obligatio vasalli haud minus personalis est, praecipue si ad origines institutorum feudalium respexeris, quam beneficiarii obligatio ex re commendata realis.

*) Boehmerus de Francis feudor. auctoribus §. IV. in Jenichen thes. jur. feud. T. I. p. 55.

„In beneficio praedium pro determinato officio utendum fruendum conceditur, ut velut sit remuneratio fidei in officio praestandae. In feudo concessio praedii, non fit loco stipendii pro officio, sed sub conditione praestandae fidelitatis.“

„In illo vasallus beneficiarius non intuitu rei beneficiariae, sed propter susceptum officium ad fidem adstringitur. In hoc vasallus feudatarius intuitu praedii feudalis obligatur ad fidelitatem.“

Gothofredus in commentar. ad leg. 2 C. Th. de collat. donat. Tom. III. p. 155.

Beneficia appellat:

Donatas possessiones e fisco a principe, et hoc quadrat nostram descriptionem si ad §. 23. respiciat, ubi de amplificata in diem regia potentia loquuti sumus.

cf. ibid. Not. b et c.

2) Quod autem de beneficiis diximus, etiam de vocibus fidelium et fidelitatis dicendum, scilicet, ut in sensu ampliore intelligendae sint, de quo multa tibi argumenta proferre possim si iis opus esset. — Si plura hac de re legere cupias:

cf. Thomas. diss. de originib. feudal. in ejus Selectis feudal. c. XI. Not. c.

Magis determinato autem modo in scriptoribus et in legibus, *bonorum de munificentia regis, vel munere regio concessorum*, mentio fit: quamquam etiam in iis feuda praesumi non possunt, cum nexus feudalis ex iis aperte non eluceat.

cf. Gregor. Turon. lib. IV. c. 39.

„Et Amo quidem Ebredunensem carpens viam usque „Machiovillam Avennici territorii, quam Mummulus munere meruerat regio accessit, ibique fixit tentoria.“

Et insignis et maxime notabilis locus in legibus Visigothorum. Lib. IV. tit. 5. lex. 5.

„Filius, qui patre vel matre vivente, aliquid adquisierit de munificentia regis, aut patronorum beneficiis promeruerit, et exinde aliquid cuicunque vendere vel donare voluerit . . in ipsius potestate consistat etc.“

Ex quo loco facile intelligi possit, jamjam apud Visi-Gothas feuda in usu fuisse, nisi ex lib. IX. tit. 2. ejusdem legis, milites et duces qui ad bellum non invenerint, aut inde auffugerint capitaliter, flagellis, mulcta pecuniaria, non autem, quod ex consuetudine feudorum esset, beneficiorum privatione punirentur.

Sed cf. de explicatione hujus loci Thomasium in diss. sua de originib. feudal. §. XI. Not. f.

Qui etiam alium adhuc memorabilem locum ex lege Burgundionum laudat, tit. 1. §. 3. 4. „Illud etiam huic „legi adjungi placuit, ut si quis de populo nostro a parentibus nostris munificentiae causa aliquid percepisse „dignoscitur, id quod ei collatum est, etiam ex nostra „largitate, ut filiis suis relinquat, praesenti constitutione „praestamus. Id etiam statuentes, ut, si quid etiam de „nostro munere aut Deo praestante aliter perceperint, donationum nostrarum textus ostendant. Superest, ut po-

„steritas eorum ea devotione deserviat, ut augere sibi et
„servare circa se parentum nostrorum munera cognoscat.“

cf. et. tit. 54. §. 1.

§. 29.

Itaque ex singulis vocibus nullum argumentum puto posse deduci, si de originibus feudorum disputatur, praesertim cum utrumque vocabulum tam feudi quam beneficii, pro una eademque re mixtim usurpatur. Hoc autem dubitari nequit, jam aevo Carolingorum in regno Francorum, feudalia jura latius de omni imperio extensa fuisse¹⁾ et ex legibus ipsis probari potest. Quae igitur de feudorum initio statuuntur, ex tempore conditae Monarchiae Francorum, a primo Merovaeo, usque ad gloriosissimum aevum Carolingorum constitui oportet; tamen quod prima infeudatio in facto consistit, et nullum certum argumentum pro hac prima infeudatione habemus, demum ex historia tantummodo imperii Francorum, rerumque tam publicarum quam privatarum, factum illud divinare poterimus, quo magis ex scriptoribus ipsis nobis multum hac de re suppletur.

1) Sic in Capitul. Compendiensi an. DCCLVII. (Baluz. l. capitul. reg. Franc. p. 180 seq) c. 6.

„Homo Francus accepit beneficium de seniore suo,
„et duxit secum suum vasallum, et postea fuit ibi mor-
„tuus ipse senior, et dimisit ibi ipsum vasallum, et post
„hoc accepit alius homo ipsum beneficium et pro hoc etc.“

Ex quo loco elucet certe jam sub Pipino rege pro-
pria feuda in usu fuisse: quae tempore Caroli Magni
jam usu et numero floruerint.

Capitul. Caroli M. an. DCCCXXXIX. c. 19.

„Ut missi nostri provideant beneficia quomodo sint
„condirecta et nobis renunciata faciant.“

Capitul. an. DCCCII. anno secundo imperii c. 6.

„Ut beneficium domni imperatoris desertare nemo
„audeat, propriam suam exinde constituere.“

Capitul. VII. an. DCCCIII. c. 3.

„Qui beneficium domni imperatoris et ecclesiarum
„Dei habet, nihil exinde ducat in suam hereditatem, ut
„ipsum beneficium destruat.“

Capitul. IV. an. DCCCIV. c. 9. de juramento.

„Ut nulli alteri per sacramentum fidelitas promitta-
„tur nisi nobis et unicuique proprio seniori ad nostram
„utilitatem et sui senioris.“

Capitul. an. DCCCI. c. 1.

„Sancitur imprimis quicumque beneficia habere vi-
„dentur in hostem veniant.“

Capitul. an. DCCCXII.

„Volumus ut comites et vasalli nostri, qui beneficia
„habent, et caballarii omnes generaliter ad placitum no-
„strum veniant bene praeparati.“

Et capitul. an. DCCCXIII. c. 20.

„Si quis negligens fuit, beneficium quod habuit, auf-
„feratur ab eo et detur ei, qui in stabilitate et perpetui-
„tate sua permansit.“

— Et Altfriðus in vita S. Ludgeri apud Hertium opp.
T. II. p. 344, jamjam de Carolo Martello refert Was-
sincho beneficium in confinio Frisionum dedisse.

§. 30.

Primus omnium scriptorum Francorum qui verae infeudationis mentionem fecit, Aimoinus monachus est, qui de Clodovaeo refert¹⁾, eum post nuptias cum Clothilde, Melidunum castrum Aureliano, cum totius ducatu regionis, *jure beneficii* concessisse.

Sed Aimoinus demum in fine decimi seculi vixit²⁾, et ceteri Francorum scriptores ne minimum quidem hac de re memoriae tradiderunt. Itaque facile narrationem illam, fabulam habere possimus, quam ex suo ingenio auctor ille scripsit, alioquin sciremus, unde Aimoinus rem illam hauserit? In veritate autem in Tom. I. hist. Francor. scriptor. coetan. ab Andrea du Chesne inter alios scriptores etiam Roriconis alicujus monachi gesta Francorum adjecta sunt, qui si quidem non sine omni dubio, Gregorii Turonensis³⁾ coaevus habendus est, tamen haud multo post eum scripsit, certeque Aimoino, id, quod de nuptiis Clodovaei cum Clothilde memoriae tradidit, suppeditavit. — Sunt autem propria illius Roriconis verba haec,

„In diebus illis dilatavit Clodovaeus Francorum regnum usque ad Sequanam et acci-

„piens castrum Miledunensem, tradidit id Aureliano legatario eumque ducem provinciae illius esse, instituit.“

Sin autem hoc, ex testimonio illius scriptoris re vera accipiendum et traditio illa profecto jure beneficii facta est; quis porro dubitet, Clodovaeum, primum Francorum regem et feudorum conditorem posse laudari?

1) cf. Aimoini monachi Floriac. de gestis Francorum Lib. I. c. 14. in Bouquet script. rer. Gallic. Tom. III.

2) cf. Chifletius de ampulla Rhemensi c. 8. p. 42.

3) Vixit Gregorius Turonensis sexto seculo, et obiit eodem anno quo annales finivit an. 596.

cf. Vossius de histor. latin. lib. 2. c. 22. p. 241.

Continuavit historiam regum Merovingorum Fredegarius scholasticus qui vixisse creditur tempore Pipini regis, gravissimus scriptor pro tempore Clotharii minoris, Dagoberti et Clodovaei II.

§. 31.

Sustentatur autem haec sententia adhuc aliis quibusdam argumentis, ex quibus elucet, jamjam tempore Merovingorum, bona quaedam non solum de *munificencia regis* acquisita, vel *munere regio donata*, sed etiam sub aliis conditionibus concessa fuisse, ita ut species feudo-

rum praesumatur. Sic Gregorius Turonensis de Eberulfo cubiculario, qui¹⁾ a Fredegunde regina apud regem Guntramum clam accusatus erat, quasi Chilpericum interemisset, scripsit.

„Dum haec agerentur, res ipsius Eberulfi „diversis conceduntur, aurum argentumque „vel alias meliores species, quas secum retinebat, in medium expositae sunt. Quod vero „commendatum habuit, publicatum est.“

Commendare autem de illis praediis, dicebatur, quae usufructuarie alicui vel ad vitam vel ad certum quoddam tempus concedebantur²⁾.

Et alius locus insignis L. V. c. 3. eod. „Siggo quoque referendarius, qui annulum regis tenuerat, et ab Chilperico Rege provocatus erat, ut servitium, quod tempore fratris „sui habuerat, obtineret, ad Childebertum regem Sigberti filium, relicto Chilperico, transivit, resque ejus quas in Suessonico habuerat, „Ansuladus obtinuit.“

Et Lib. VIII. c. 21. Clam aufugit (Boso) ablataeque sunt ei deinceps omnes res, quas in Arveno de Fiscis munere promeruerat.

Sic quoque a Fredegario scholastico³⁾ *pares comitum* memorantur, qui cum iis di-

micassent neque dubium est, quin sub illis paribus, vasalli sint intelligendi, quamquam Paschasius, eos tantum commilitones fuisse, putat⁴⁾, cum pares curiae feudalis demum sub imperio Capetingorum, ubi feuda hereditaria facta sint, orti fuerint. Ante omnia autem, ne amplius hac de re disseram, conferas edictum illud Clotharii II. in concilio Parisiensi V. propositum⁵⁾, quod pristinos possessores de bonis suis sine culpa ablatis, re-vestiri jubet.

1) Gregor, Turon. Lib. VII. c. 22.

2) cf. Baluzium in notis ad libros capitularium T. II. p. 1201 seq.

3) Fredegarius, vel potius quartus ejus continuator c. 127. Factum est autem ut Australdus comes, et Galemanius itemque comes cum *paribus* eorum ad propria reverterentur.

Et c. 128. Chilpingus comes Aruernorum, collecto undique exercitu in pago Lugdunensi in regno Burgundiae ad praedandum ambulare nitebatur, contra quem Adalardus comes Cavalonensis, et Australdus idemque comes cum *paribus* eorum contra eum redientes et . . . inter se dimicantes, statim Chilpingus comes, et multi qui cum eo venerant, ibidem interfecti sunt.

4) Paschasius Orig. Franc. lib. II. c. 9.

5) cf. Baluz. I. f. 23. 24. §. 17.

„Et quae unus de fidelibus ac leodibus suam fidem
„servando domino legitimo, interregno faciente visus est,
„perdidisse, generaliter absque aliquo incommodo de re-
„bus sibi juste debitis, praecipimus revestiri.“

§. 32.

Hoc sine dubio ex Aimoini illa tradi-
tione, atque ex diversis illis locis laudatis
elucet, ut si quidem de propriis feudis illo
tempore disputari nequeat, tamen, quod modo
dicebam, species feudorum ex beneficiis illis
et bonis tali modo commendatis et concessis,
jure praesumatur, atque feudorum initia in iis
ponantur. Quod ut apertius ante oculos ver-
setur, historia ipsa, rerumque illarum ratio
nobis cognitionis viam aperiatur.

Ex prima rege Clodovaeo regni Francici
constitutione, eum cum comitatibus suis pro-
vincias Romanas in Gallia occupasse, hosce-
que comitatus, ut primis Germanorum tempo-
ribus, ex numero nobilium principi suo spe-
ciali quadam fide obstrictos fuisse, comperimus.
Illa fides in Antrusionibus praecipue cogno-
vimus, qui arctiore quodam vinculo adnexi,
regis aulam, et potentiam constituerunt, et eo,
quod nobiles fuerunt, tripla maiore composi-

tione quam ceteri liberi componebantur. Itaque jam natura ipsa, a primis cunabulis, regi fide obligati et auxilio ejus parati fuerunt. Rex autem iis beneficia largiri studebat, et quod jam regnum constitutum est, multaeque provinciae ejus imperio subditae erant, mox majorem munificentiae materiam habebat, eosque, ut terra erat in pagis divisa et municipia urbesque captae sunt, comites ac praefectos earum praeposuit, primumque majoris regiae potentiae jura exercebat.

Sic comites, si quidem antea, a populo ipso in publicis conciliis creati sunt¹⁾, ut jura per pagos vicosque reddant, mox a rege, ut regii ministri, vel ut in legibus ipsis vocantur, judices fiscales constituebantur, et ducis dignitas, quae antea, quod veritati proximum est, belli tantummodo tempore vigeat²⁾, nunc ad regendas regias provincias instituta est, pluresque comitatus ducibus subdabantur.

Comites illos autem et duces haud secus ac liberos etiam fundos jure domini conquiritos³⁾ et patrimonia possedisse, nemo est, qui dubitabit, et allodia et bona beneficiaria cujuscunque generis, non solum ob praestita jam regi fide ac virtute servitia, sed etiam ad

praestanda ea in futurum, de munificentia regis largiebantur.

Sic Gregorius Turonensis ⁴⁾ de renovata quadam actione narrat, qua Peonii comitis filius apud regem patris comitatum ambierit; et uti jam supra demonstravimus ⁵⁾ multifarie bonorum a fisco, munere regio datorum, ob fugam aut transitum ad alium dominum confiscatorum, aut post mortem possessoris aut sine culpa ablatorum mentio fit.

Quod autem regis imperium novis semper expugnationibus in diem adauctum et amplificatum, et primitiva populi libertas, magis magisque regiae potentiae accomodata est, omnes mox omnium salutem de rege sperarunt, multique liberi in ejus servitium se commendarunt, et ditiores eorum una cum nobilibus praemiis certarunt ⁶⁾; et si potentissimi nobilium, qui ducatus et comitatus aliaque ejusmodi beneficia sortiti erant, omnino fidem et obsequium regi debebant, eaque causa *fideles* vocabantur; pauciores fortasse eorum cum ceteris liberis, ex more Antrustionum, propriam regis vel domini aulam constituebant aliisque, ad alia ei servitia praestanda, beneficiis obligati, inter ministeriales

et leudes ⁷⁾ connumerabantur; sic omnino ii qui sese singulis comitibus vel ducibus in servitium commendaverant ⁸⁾, praecipue exemplo Allemannorum vassi vasallique vocabantur, usque dum hac voce sola in jure feudali usitata est, et etiam beneficia de feudis maxime intelligebantur.

1) cf. Tac. de mor. Germ. c. 12.

Eliguntur in iisdem conciliis et principes qui jura per pagos vicosque reddant.

cf. v. Savigny l. c. c. III. de comite p. 222. et quae supra §. 27. de comitum officio ac munere a me scripta sunt.

2) cf. v. Savigny l. c. c. III. p. 236, 241 et 244.

3) cf. Pragmatische Gesch. d. Lehen etc. v. D. H. B. §. 16.

Discrimen facit inter ea bona quae ut allodia domini jure, vel ex conquisitu i. e. sorte, vel usufructuarie ex regis munificentia et liberalitate concessa sint, quaeque apud Francos beneficia, apud Gothos donata apud alias Germanicas nationes feoda, post feuda, vel communi nomine, beneficia, vocata sint.

4) Gregor. Turon. Lib. IV. c. 42. al. 36.

„Peonius hujus municipii (scil. Antisidorensis) comitatum regebat. Cumque ad renovandam actionem, munera regi per filium transmisit, ille datis rebus paternis, comitatum patris ambivit, supplantavitque genitorem, quem sublevare debuerat. Actionis autem nomine sae-

pius officium, ministerium, munus significatur. Vide Bignonium in lib. I. Marculfi form. 11.

5) cf. supra §. 29. Not. a. et §. 31.

6) cf. supra §. 28.

7) Sub hac tantum conditione Eichhornii sententiae accedere possum, qui Antrustiones, a veteribus scriptoribus leudes vocari, arbitratur.

cf. supra §. 26. Not. 6.

Fideles et leudes saepissime in capitularibus conjunctim nominantur.

cf. Decretio Childeberti regis data circa annum DCV et edictum Chlotarii II. regis in concilio Parisiensi V. datum a. DCXV. §. 17.

Et quae unus de *fidelibus* ac *leodibus* suam fidem servando domino legitimo interregno faciente visus est perdidisse. et capitul. Compendiense factum a. DCCLVII.

Etiam in legibus Visi-Gothorum leudium mentio fit.

cf. L. 4. tit. 5. lex. 6.

cf. Gregor. Turon. L. III. c. 21.

Sed ille muneribus placatis a Leodibus suis defensatus est, et in regnum stabilitus.

Et L. 9. c. 20. Leudes illi, qui domino Guntramo, post transitum domini Chlotarii sacramenta primitus praebuerunt.

Et mox similiter convenit, ut nullus alterius leudes nec sollicitet nec venientes excipiat.

Et Aimoinus lib. 3. c. 81. Fuit autem Guntramus Leudis suis benevolus, gentibus externis pacatus.

8) Quod saepissime postea factum est.

cf. Capitul. an. DCCC.

Pro Hispanis datum apud Goldastum Const. Imp. T. II. p. 9.

Noverint tamen iidem Hispani sibi licentiam a nobis esse concessam, ut se in vassaticum comitibus nostris more solito commendent et si beneficium aliquod quisquam eorum ab eo, cui se commendavit fuerit consecutus, sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis exhibere solent.

Et Capitul. an. DCCXVI. pro Hispanis datum.

Sed etiam regis praecipue intuitu, vassi memorantur, qui nexu feudali ei obstricti fuerunt.

Sic Capitul. an. DCCLXXIX. decretum Caroli magni.

Capitul. II. an. DCCCII. c. X. XI. et XXII. et saepissime.

§. 33.

C o n t i n u a t i o .

Si autem alicubi majore quodam signo opus erat, tam actus alicujus quam longissimam efficere memoriam, quam ipsam regis gloriam et dignitatem celebrare, hoc in tali ducatus alicujus vel comitatus concessione fieri debebat; et si statim initio, vel amore libertatis vel aliis cupiditatibus accensus et corruptus est animus procerum, et sincera illa et arcana eorum fides erga regem mox in contrarium conversa, praesertim cum ipse haud minus pristinae virtutis et probitatis

oblitus, sola vi et potentia omnia sub imperio suo teneret, quid rei naturae accommodatius esse poterat, quam ut rex ipse ab eo, cui tali modo beneficium ejusmodi concedebatur, juramentum fidelitatis ¹⁾ posceret, isque hoc, symbolica fortasse quadam traditione, in aula regia, vel in publico concilio praecessa, in manus regis solenni modo juraret.

Itaque in illis actionibus ²⁾ feudorum initia invenire mihi videor, et si quoque illa Roriconis monachi de Clodovaeo narratio, ut castrum Miledunense Aureliano legatario tradidisset, eumque ducem illius provinciae instituisset, re vera non ita sese haberet, sed fictio esset ejusdem auctoris, tamen res ipsa vel tali, vel simili quodam modo sine dubio fieri debebat; et confirmatur haec sententia adhuc exemplo ducum Bajuvariorum ³⁾, qui ex Medereris sententia a Theodorico rege, a stipite Merovingorum, sub tali conditione instituebantur, ut, tam diu regibus Francorum fideles neque superbia elati essent, nullum sibi alium ex alio genere populus ducem crearet; et constitutum est, ut tripla majore compositione ⁴⁾ componantur, si ceterae quinque

gentes nobilissimae Bajuvariorum, duplam tantum prae ceteris acceperunt.

Sic autem in legibus ipsis scriptum reperitur.

„Si quis dux de provincia illa quem rex
„ordinaverit, tam audax aut contumax, aut le-
„vitate stimulatus, seu protervus et elatus, vel
„superbus atque rebellis fuerit, qui decretum
„regis contempserit, donatu dignitatis ipsius
„ducatus careat, etiam et insuper spem super-
„nae contemplationis sciat se esse condemna-
„tum et vim salutis amittat.“

1) cf. Gregor. Turon. lib. III. c. 14. de Munderico regnum affectante.

Sequebatur eum rustica multitudo, ut plerumque fragilitati humanae convenit, dantes sacramentum fidelitatis et honorantes eum ut regem.

Et lib. V. c. 27. de Warocho filio Macliavi.

Post die autem tertia, cum ducibus regis Chilperici pacem faciens, et filium suum in obsidatum donans, sacramento se constrict, quod *fidelis* regi Chilperico esse deberet.

Sic quoque saepius mentio fit, ut duces vel comites in civitatibus sacramenta fidelitatis nomine regis exegerint et acceperint.

cf. Lib. VI. c. 31. Tunc misit nuntios ad supradictos duces, dicens:

Ingredimini Bituricum, et accedentes usque ad civitatem *sacramenta fidelitatis* exigite de nomine nostro.

Et Lib. VII. c. 38. eod.

Capitul. IV. an. DCCC. c. IX. de juramento.

Ut nulli alteri per sacramentum fidelitas promittatur nisi nobis et unicuique proprio seniori, ad nostram utilitatem et sui senioris.

De formula illius sacramenti.

cf. Baluz. T. I. p. 243.

Lindenbrogii Cod. leg. antiquit. p. 1236.

Hachenbergii Germania media diss. IX.

Capitul. an. DCCLXXXIX. c. 2.

2) cf. supra §. 32. Not. d.

3) Mederers Beiträge zur Gesch. v. Bayern.

Habuit haec familia (Agilolfingorum) hoc privilegium a priscis Francorum regibus, ut si quis fidus regno prudensque ex eadem progenitus compertus esset, non aliunde quisquam adscisceretur in ducem.

cf. Rhenani lib. II. rer. Germ. ex legibus Theodorici regis.

4) L. Bajuvar. p. 264.

Dux quem rex ordinavit tit. II. §. 1.

Eod. c. XX. de ducum genealogia. §. 4. Dux vero cum nongentis sexaginta sol. componitur parentibus aut regi, si parentes non habuerit.

cf. D. H. B. Pragm. Gesch. der Lehen §. 57. et seq. et Wolf. de origine feudor. imperii et §. 16.

Not. (i) et (k).

§. 34.

Igitur reges primi fuerunt, qui beneficia, sensu juris feudalis constituerunt, sed pleraeque aliae res sine dubio, ut semper fit, mul-

tum ad ea introducenda et augenda contulerunt. Sic a multis doctoribus auri argentique penuria adnumeratur, ita ut reges, quod aliter beneficia largiri nequiverint, fundos aliasque possessiones e fisco, sub tali vel simili quadam conditione concesserint.

Alii feuda inventa esse, ut milites praemiis afficerentur dixerunt.

Alii demum, reges tali modo populi majorem libertatis amorem sopire, et sub specie beneficii servitutis jugum insensibiliter iis imponere, studuisse, arbitrati sunt¹).

Quid magis? Equidem maxumam vim in inveterata jam illa totius populi consuetudine pono, quam a primis nostrae gentis cunabulis explicandi periculum faciebam, et propria ejus natura et indole nitor, quae ex tantarum rerum conversione, non aliter sese formare potuit. Cum autem reges primi tale institutum instituissent, quid facile fieri potuit, quam quod procures, mox eorum exemplum imitarentur, atque ex majore suo dominio, similiter sibi ipsis vasallos constituerent, eosque ex concessis hisce beneficiis, in futurum juramento fidelitatis sibi obligarent. — Itaque si quidem omnino sententiam illam refutare non

mihi in animo est, quae feuda ex beneficiis Francorum oriri facit, tamen in eo coërcenda mihi videtur, ut similiter non omnia feuda ex beneficiis talibus orta sint, sed statim initio utrumque institutum disjunctum fuisset, et diu sic constitisset ²). Cum autem unumquodque feudum a rege primum concessum, etiam beneficium esset, vox beneficii, communis facta est, eoque difficilius etiam posteriore tempore et in legibus et scriptoribus beneficia a feudis discernuntur; quin ipso aevo Carolingorum, ubi beneficii alicujus mentio fit, illic etiam de feudo loqui certe praesumi nequeat. Etiam hoc haud praetereundam duco, ut sine dubio, in tali beneficio sub nexu mutuae fidelitatis constituto, conditiones aliae fuissent; et si beneficia in universum magis privato jure concedebantur, beneficia illa, jam eo, quod a rege solo primis temporibus constituta sunt, formam publici juris induissent. Ex tali autem eorum origine profecto probatur, ea non ante reges Francorum neque ante imperium illorum, constituta fuisse. Fortasse etiam primis temporibus a soli vasallo intuitu beneficii, juramentum fidelitatis praestitum est, cum feuda non nisi a regibus constitueren-

tur, et leges non ante mores et consuetudines latae sunt, scilicet in iis institutis, quae moribus introducebantur. Cum autem feuda non ex legibus sed moribus solis originem duxissent, et mores apud Germanos legis vim accepissent, factum est, ut etiam paucissimae leges de hoc instituto primis temporibus latae sint ³⁾).

1) cf. Thomas. diss. §. XIII.

2) Quapropter cum Boehmero consentire non possum, qui in principiis juris feudalis §. 16. scripsit, feuda ex beneficiis demum nata esse, cum regnante Conrado Salico successio hereditaria introducta sit in beneficiis militaribus, vasallique non magis ut antea, personali fidelitate et jure officii senioribus suis obstricti fuissent, sed intuitu beneficii ad eosdem devoluti, ex ipsa concessionis lege obligati; quamquam haud dissimulat, etiam isto aevo, pristinam illam beneficiorum conditionem non interiisse.

cf. §. 17. eod.

3) Cum enim feudorum primaevorum natura ita simplex et plana, et intuitu regum feuda dantium et revocantium fere arbitraria, respectu vero vasallorum precaria esset, non opus etiam erat, ut propriae feudorum leges ferrentur.

cf. Thomas. diss. §. XXII.

C o n t i n u a t i o .

Mox illa beneficia, quae olim vel ad belli vel vitae tempus concessa erant, filiis fidelitatem promittentibus, partim ob patrum merita, partim ob filiorum virtutem a regibus constituebantur. Sic prima lex, hac de re lata, ex tempore Ludovici pii est ¹⁾ et quo magis consuetudo illa invaluit, ut ad filios patrum beneficia perveniant et successio feudorum instituat, eo magis et feuda oblata, auctaque sunt in immensum ab iis, qui pro vario fine bona sua offerebant ²⁾. Apud Francos igitur propria jura feudalia initium cepisse, et mea quidem sententia est, quamquam, ut similia quoque instituta apud omnes Germanicas nationes viguissent, tantum absum quin negem, ut potius ea omnia ex proprio totius populi indole rerumque ratione deducerem. Denique ad consuetudines feudorum provoco, ubi in primo titulo de feudorum initiis tractatur, neque quidquam in brevi coniectione clarius et apertius proponi potest, quam historia et propagatio hujus instituti. Sin autem quis mecum dissentiat, et quomodo hoc factum sit, quaerat, ut, quod infinitas non eo, apud

Longobardos feuda maxime exculta essent, legesque illic de jure feudali latae, mox speciem expolitissimi juris induissent, vimque juris communis accepissent? Quae omnia primam apud Longobardos feudorum originem indicent, quo magis notum sit, etiam apud Longobardos reges vasallos aluisse ³⁾: illi respondeo, quod de omnibus Germanicis nationibus, id etiam de Longobardis valere:
ut principes cum comitatibus suis etiam in Italiam penetrassent atque domicilia sibi sedesque constituissent, et beneficia quidem a regibus proceribusque vassis vassallisque suis largita sint, illi autem non in illa Antrustionem conditione fuissent, neque feuda sub aliis conditionibus initia cepisse, potuissent. Leges autem eo praestabiliore excultae sunt, quo celerius juris, ex Romano jure studium, apud Longobardos effloruit, doctoresque praestantiam illius, omni ingenii vi et alacritate imitari, nitebantur.

1) cf. Capitul. an. DCCCXV. pro Hispanis datum.

Capitul. an. DCCXVI. apud Baluzium Tom. I.
p. 572.

Si vero qui postea venerunt et se aut comitibus, aut vassis nostris aut paribus nostris commendarunt, ter-

ras ad habitandum acceperunt, sub quali convenientia atque conditione acceperunt, tali eas in futurum et ipsi possideant et suae potestati derelinquant.

Illud *sub quali convenientia et conditione*, diversas saepe rei concedendae conditiones fuisse, indicat.

In capitul. an. DCCCLXXVII filiorum successio in comitatibus agnoscitur et de Carolo simplici Odo Clugniacensis memoriae tradidit,

„neque hoc patiebatur ut quilibet senior beneficia
„suo vasso, pro qualibet animi commotione pos-
„sit auferre.“

- 2) cf. Theganum de gestis Ludovici pii c. 19. et
Wipponis vita Conradi Salici ap. Pistorium
T. III. p. 480.

Marculf. form. I. 13.

Hertius de feudis oblatiis P. I.

- 3) Quamquam in legibus Longobardorum nulla feudorum mentio fit; sed cf.

Paul. Diac. historia Longobardorum III. c. 16.

Sic Pipinus rex, in legibus suis c. 23. Longobardos licentiam habere constituit, se commendandi ubi voluerint, sicut antea in tempore Longobardorum consuetudo fuisset. Adde excerpta leg. Longob. ap. Baluzium T. I. p. 350.

res ad habendum acceperunt, sub quali conventionis
aliqua conditione acceperunt, tali eis in futurum et ipsi
poterant et tunc potestati detrahunt.

Illud autem quod in hac conditione et conventione, divi-

nae saepe rei concedentes conditiones fuisse, indicat.
In capitulo an. ECCCLXXVII filiorum successio in

comitatibus agnoscitur et de Carolo simplici Odo Clus-

iusculensis memoriam tradidit.

neque hoc patet in quibus sanior benedicti
usuo vasso, pro quolibet anni commotione pos-

suit auferre.

2) et Theganum de gestis Ludovici pii c. 12. et
Theganus vita Caroli Salici ap. Historiam

T. III. p. 422.

Marcul. form. I. 13.

Hieronymus de fideis oblati P. I.

3) Gumpertum in legibus Longobardorum nulla con-
ditiō inveniō fit; sed c.

Paul. Dia. historia Longobardorum III. c. 18.

Sic Pipinus rex, in legibus suis c. 28. Longobardos

licentiam habere concessit, ne committendi nisi volue-

rint, sicut antea in tempore Longobardorum consueverat

fuisse. Adde excerpta leg. Longob. ap. Baluzium T. I.

p. 226.

Jacobi, Otto

De feudorum origine Diss. inaug

Berolinum 1825

Diss. 804,8

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10842386-6